

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра облікових технологій та бізнес-аналітики**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему «Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами
підприємства в ринкових умовах»**

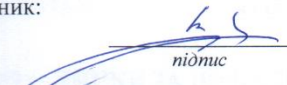
студентка вищої освіти II курсу, групи ОМУ-22-6,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітня програма «Управлінський облік та бізнес-аналітика»

підпис

Гаркушин Кирило Павлович

Науковий керівник:

підпис

Паянок Тетяна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент

Керівник освітньо-професійної програми:

підпис

Мискін Юрій Ігорович
доктор економічних наук, доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики,
протокол від «19» січня 2024 р. № 8

підпис

Паянок Тетяна Миколаївна
кандидат економічних наук, доцент

Ірпінь – 2024

Реєстрація №

5

номер

15.01.2024

дата

X Кравчук

підпис фахівця

Результат
перевірки

до захисту

до захисту, на

доопрацювання

дата

ініціали, прізвище

керівник

Результат захисту

4(72)B

оцінка

05.02.2024

дата захисту

Голова комісії

підпис

В.К. Савчук

ініціали, прізвище

Члени комісії

підпис

Ю.І. Лисенко

ініціали, прізвище

підпис

В.М. Красовський

ініціали, прізвище

підпис

П.М. Федюк

ініціали, прізвище

БЛАНК ОЦІН

Об'єкти конт

ОЦІНЮВА

1. Зміст випускної (теоретичного мате
2. Дотримання оформлення
3. Вчасне виконання етапів у встановл
4. Рецензент

РАЗОМ Б
ОЦІН

1. Доповідь
2. Роздатковий мате
3. Знання теор
4. Апробація (конференціях)

РАЗОМ І
ЗАГАЛЬНА КЛІ

ПЕРЕВЕДЕН

Оцінка за 100-
бальною шкалою

72

Правила п

Оцінка за 100- шкालою
90-100
80-89
70-79
60-69
50-59
35-49

2024 X Кравчук
підпис фахівця

ініціали, прізвище
керівника

2024
ініціали, прізвище

ініціали, прізвище

ініціали, прізвище

ініціали, прізвище

ініціали, прізвище

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	17		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	34		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповіль	від 0 до 10	9		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	4		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	0		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	38		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	72		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
72	B	4	05.08.2024	В.К. Савирус В.М. Красівський В.М. Давидов В.О. Овощинко

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

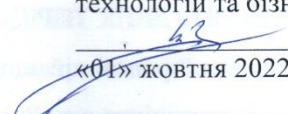
Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	3 (задовільно)
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут обліку, аналізу та аудиту
Кафедра облікових технологій та бізнес-аналітики
Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма: «Управлінський облік та бізнес-аналітика»

Затверджую

Завідувач кафедри облікових
технологій та бізнес-аналітики

 Т.М. Паянок
«01» жовтня 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на випускню кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти
Гаркушина Кирила Павловича

1. Тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи: «Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами підприємства в ринкових умовах», затверджена наказом ректора від 30.11.2022 № 1254.

2. Строк здачі закінченої роботи: 15 січня 2024 р.

3. Цільова установка (мета роботи): оцінка, аналіз та удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства в ринкових умовах.

Об'єкт дослідження: витрати як елемент фінансової діяльності підприємства.

Предмет дослідження: процес обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві в ринкових умовах.

4. Вихідні дані до роботи: у роботі використовуються загальнонаукові, спеціальні економічні (методи обліку, аналізу). Особлива увага приділяється емпіричним методам, таким як моніторинг та аналіз діяльності підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці (облікові звітності).

6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за розділами):

- розгляд сутності витрат, як об'єкта обліку та аналізу.

- аналіз наукових засад обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства.

- вивчення галузевих особливостей діяльності ПП «ДЕНК ТПР» вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами.
- аналіз організації і методики аналітичного і синтетичного витрат на ПП «ДЕНК ТПР».
- моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами «ДЕНК ТПР».
- визначення шляхів поліпшення облікового забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».
- розробка пропозицій щодо підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами.

7. Календарний план виконання роботи:

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	16.09.2022-30.11.2022	05.11.22
2	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	перший розділ	02.11.2022-23.05.2023	12.01.23
2.2	другий розділ	24.05.2023-24.10.2023	03.09.23
2.3	третій розділ	27.10.2023-11.12.2023	09.12.23
3	Перевірка роботи на наявність академічного плагіату	18.12.2023-29.12.2023	
4	Попередній захист роботи	29.12.2023	
5	Отримання відгуку керівника роботи	29.12.2023	
6	Отримання зовнішньої рецензії	22.01.2024-26.01.2024	
7	Допуск до захисту завідувача кафедри	29.12.2023	
8	Захист дипломної роботи	01.02.2024-02.02.2023	

8. Дата видачі завдання: «01» жовтня 2023 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

(підпис) Т.М. Паяда
ініціали, прізвище

10. Керівник освітньої програми

(підпис) Ю.І. Мис
ініціали, прізвище

11. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти

(підпис) К.П. Гаркун
ініціали, прізвище

і ПП «ДЕНК ТПР»

ня витратами.

і синтетичного

зліття витратами

забезпечення упра

ективності аналі

Термін виконання
етапів роботи

ном факт

30.11.2022 05.11.2

23.05.2023 12.01.2

24.10.2023 03.09.2

11.12.2022 09.12.2

29.12.2023

2023

2023

16.01.2024

2023

12.02.2023

Т.М. Пая

ініціали, прізви

Ю.І. Мис

ініціали, прізви

К.П. Гарку

ініціали, прізви

АНОТАЦІЯ

Тема кваліфікаційної роботи: «Обліково-аналітичне забезпечення

управління витратами підприємства в ринкових умовах».

У роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві.

Розглянуто сутність витрат як об'єкта обліку та аналізу, наукові засади

обліково-аналітичного забезпечення управління витратами. Проаналізовано

галузеві особливості діяльності ПП «ДЕНК ТПР» та їх вплив на обліково-

аналітичне забезпечення управління витратами. Досліджено організацію

обліку і аналізу витрат на підприємстві. Запропоновано шляхи удосконалення

обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК

ТПР».

За результатами дослідження сформульовано теоретичні положення і

практичні рекомендації щодо вдосконалення обліку і аналізу витрат задля

прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Одержані результати можуть бути використані керівництвом

підприємств для оптимізації витрат і підвищення ефективності діяльності.

Мета даного дослідження полягає в оцінці, аналізі та удосконаленні

обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на прикладі

підприємства «ДЕНК ТПР».

Завдання дослідження:

1. Розгляд сутності витрат, як об'єкта обліку та аналізу.

2. Аналіз наукових засад обліково-аналітичного забезпечення

управління витратами підприємства.

3. Вивчення галузевих особливостей діяльності ПП «ДЕНК ТПР» та їх

вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами.

4. Аналіз організації і методики аналітичного і синтетичного обліку

витрат на ПП «ДЕНК ТПР».

5. Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на ПП

«ДЕНК ТПР».

6.Визначення шляхів поліпшення облікового забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».

7.Розробка пропозицій щодо підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами.

База дослідження ПП «ДЕНК ТПР».

Предметом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві, зокрема, на прикладі ПП «ДЕНК ТПР».

Об'єктом дослідження є витрати як елемент фінансової діяльності підприємства.

Кваліфікаційна робота містить 62 сторінок, 4 таблиць, використаних джерел з 40 найменувань.

Ключові слова: витрати, облік витрат, аналіз витрат, управління витратами, обліково-аналітичне забезпечення.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2023.

Title of the

support for enterpr

The paper c

analytical support

subject of accountin

support for cost m

TPR and their imp

the analyzed. The

studied. Ways to i

PP DENK TPR

Based on

recommendations

informed manage

The obtain

costs and increase

The purpo

and analytical su

company.

Objectives of the

1. Considerat

2. Analysis o

enterprise

3. Study of in

and analyt

4. Analysis o

accounting

5. Monitoring

6. Determini

DENK TP

ABSTRACT

Title of the qualification work: "Improvement of accounting and analytical support for enterprise cost management"

The paper explores the theoretical and practical aspects of accounting and analytical support for cost management at the enterprise. The essence of costs as an object of accounting and analysis, scientific principles of accounting and analytical support for cost management are considered. The industry specifics of PP DENK TPR and their impact on accounting and analytical support for cost management are analyzed. The organization of cost accounting and analysis at the enterprise is studied. Ways to improve accounting and analytical support for cost management at PP DENK TPR are proposed.

Based on the research findings, theoretical positions and practical recommendations for improving accounting and analysis of costs in order to make informed management decisions are formulated.

The obtained results can be used by enterprise management to optimize costs and increase efficiency.

The purpose of this study is to evaluate, analyze and improve accounting and analytical support for cost management using the example of DENK TPR company.

Objectives of the study:

1. Consideration of the essence of costs as an object of accounting and analysis.
2. Analysis of scientific principles of accounting and analytical support for enterprise cost management.
3. Study of industry specifics of PP DENK TPR and their impact on accounting and analytical support for cost management.
4. Analysis of organization and methods of analytical and synthetic cost accounting at PP DENK TPR.
5. Monitoring of analytical support for cost management at PP DENK TPR.
6. Determining ways to improve accounting support for cost management at PP DENK TPR.

7. Developing proposals to improve the efficiency of analytical support management.

Research base - PP DENK TPR

Subject of research - the process of accounting and analytical support cost management at the enterprise, in particular, on the example of PP DENK TPR

Object of research - costs as an element of the enterprise's financial management

The qualification work contains 62 pages, 4 tables, illustrations, and from 40 references

Keywords: costs, cost accounting, cost analysis, cost management, accounting and analytical support.

Year of qualification work: 2023.

ВСТУП.....
РОЗДІЛ 1.....
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
1.1. Сутність
1.2. Наукові
витратами підприємства
РОЗДІЛ 2.....
ОЦІНКА ОБ'ЄКТУ
ПРАВЛІННЯ
2.1. Галузеві
обліково-аналітичні
2.2. Організаційні
ПП «ДЕНК ТПР»
2.3. Моніторинг
«ДЕНК ТПР»
РОЗДІЛ 3.....
ДОСКОНАЛІСТЬ
ПРАВЛІННЯ
3.1. Шляхи
ПП «ДЕНК ТПР»
3.2. Напрямки
управління
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1.....	10
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Сутність витрат як об'єкта обліку та аналізу.....	10
1.2 Наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства	18
РОЗДІЛ 2	27
ОЦІНКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	27
2.1. Галузеві особливості діяльності ПП «ДЕНК ТПР» та їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами	27
2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку витрат на ПП «ДЕНК ТПР».....	45
2.3. Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР»	48
РОЗДІЛ 3.....	53
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	53
3.1. Шляхи поліпшення облікового забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».....	53
3.2. Напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».....	57
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі ефективне управління витратами для підприємств стає не лише важливим елементом стратегічного планування, але й ключовою складовою успішного функціонування. Однак, у контексті постійних змін у бізнес-середовищі, викликаних як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, вирішення питань управління витратами вимагає не тільки компетентності, але й систематичного підходу до обліково-аналітичного забезпечення цього процесу.

Актуальність дослідження полягає в необхідності розуміння сутності та значення витрат як об'єкта обліку та аналізу, що дозволить виявити тенденції та оптимізувати їх, враховуючи галузеві особливості. Проведення аналізу наукових засад обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства сприятиме розробці ефективної організації методики обліку витрат та впровадженню системи моніторингу цього процесу.

Дослідження направлене на оцінку обліково-аналітичного забезпечення управління витратами, зокрема, врахування галузевих особливостей діяльності підприємства та розробку методик аналітичного та синтетичного обліку витрат. Моніторинг цього забезпечення спрямований на виявлення та виправлення можливих недоліків у системі.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами передбачає шляхи поліпшення цієї системи та визначення напрямків для підвищення її ефективності на конкретній базі дослідження. Це включає в себе визначення оптимальних стратегій та інструментів для ефективного контролю витрат та планування майбутніх ресурсів.

Отже, дане дослідження спрямоване на удосконалення системи управління витратами підприємства, що є важливою передумовою для його стабільного розвитку та успішної діяльності в умовах сучасного бізнес-середовища.

Інформаційна база дослідження. Дослідження щодо обліку та управління витратами на підприємствах та створення ефективної системи та процесу цього управління об'єкт звернення для численних вчених, як українських, так і зарубіжних. Серед видатних науковців, які вивчають це питання, можна визначити імена таких дослідників, як О. Г. Біла, Ф. Ф. Бутинець, А. Б. Гончар, М. В. Грещак, І. Є. Давидович, Г. В. Козаченко, В. Г. Лебедєв, Е. Майер, Л. В. Нападовська, В. М. Палій, Г. О. Партін, Ю. С. Погорелов, Ю. С. Цал-Цалко, Л. Г. Цимбалюк, А. М. Турило, А. В. Череп та інших. Їхні дослідження спрямовані на розгляд аспектів управління витратами та формування ефективних стратегій управління витратами на підприємствах.

Мета даного дослідження полягає в оцінці, аналізі та удосконаленні обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства в ринкових умовах.

Завдання дослідження:

1. Розгляд сутності витрат як об'єкта обліку та аналізу.
2. Аналіз наукових засад обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства.
3. Вивчення галузевих особливостей діяльності ПП «ДЕНК ТПР» та їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами.
4. Аналіз організації і методики аналітичного і синтетичного обліку витрат на ПП «ДЕНК ТПР».
5. Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».
6. Визначення шляхів поліпшення облікового забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР».
7. Розробка пропозицій щодо підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами.

Предметом дослідження є процес обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві в ринкових умовах.

Об'єктом дослідження є витрати як елемент фінансової діяльності

підприємства.

Методи дослідження. У роботі використовуються загальнонаукові (аналіз, синтез, порівняння), спеціальні економічні (методи обліку, аналізу). Особлива увага приділяється емпіричним методам, таким як моніторинг та аналіз діяльності підприємства.

Наукова новизна роботи полягає в систематизації та аналізі наукових підходів до обліково-аналітичного забезпечення управління витратами, а також в розробці конкретних рекомендацій щодо удосконалення цього процесу на підприємстві.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані адміністрацією підприємства для удосконалення системи управління витратами, покращення прийняття управлінських рішень та підвищення ефективності фінансової діяльності. Крім того, робота може слугувати науковим підґрунтям для подальших досліджень у галузі обліково-аналітичного забезпечення управління витратами.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність витрат як об'єкта обліку та аналізу

У ході господарської діяльності кожне підприємство ефективно використовує наявні ресурси, перетворюючи їх на товари і послуги, що є необхідними для споживачів. Це призводить до необхідності витрат, які виступають важливим показником ефективності підприємства. Термін "витрати" не має єдиного визначення в економічній літературі, і вчені різних наукових шкіл трактують його по-різному. Більшість дослідників вказують, що витрати представляють собою ключовий економічний показник, який узагальнено відображає фінансові витрати підприємства на виробництво товарів і послуг. Інші визначення вказують, що витрати - це вартісне вираження застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним своїх цілей. Важливо відзначити, що різноманітні тлумачення категорії "витрати" розрізняються між собою. Деякі вчені розглядають витрати як зменшення обсягу матеріальних цінностей і грошових коштів, інші вбачають їх у зменшенні ресурсів у фізичних процесах. Витрати є вартістю ресурсів, використаних для отримання прибутку або досягнення інших цілей організації. Вони включають вартість матеріальних і трудових ресурсів, необхідних для виробництва продукції або надання послуг. Збереження витрат є ключовим критерієм для підвищення ефективності діяльності підприємства. Усі ці трактування категорії "витрати" можна об'єднати в дві основні групи: з погляду економічної теорії та бухгалтерського обліку, і ці підходи значно відрізняються один від одного.

Запропоновані визначення ретельно розкривають категорію "витрати" з різних поглядів: економічної теорії та бухгалтерського обліку. З погляду економічної теорії, витрати визначаються як спожиті ресурси або гроші,

витрачені на товари та послуги, вони є вимірником вартості праці та ресурсів. З точки зору бухгалтерського обліку, витратами розглядаються зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. Методологічні основи бухгалтерського обліку та визнання витрат регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати". Згідно з цим положенням, витратами звітного періоду визнаються зменшення активів або збільшення зобов'язань, що може призвести до зменшення власного капіталу, за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Діяльність підприємства пов'язана з різними видами витрат, які класифікуються як поточні та капітальні. Поточні витрати включають витрати виробничих ресурсів, які споживаються протягом одного виробничого циклу, тоді як капітальні витрати включають витрати на придбання необоротних активів для використання у декількох циклах виробництва. Собівартість продукції розглядається як вкладені в грошовій формі поточні витрати на виробництво та реалізацію продукції, включаючи матеріально-технічні, трудові та фінансові ресурси. Це важливий показник у бухгалтерському обліку, який дозволяє оцінити сукупні витрати, пов'язані із створенням товарів та послуг.

Внаслідок змін у податковому законодавстві України у 1997 та 2001 роках виникла нова наукова категорія - "валові витрати". Згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств", валові витрати виробництва та обігу визначаються як сума усіх витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, пов'язаних із придбанням товарів (робіт, послуг) для використання у власній господарській діяльності. Валові витрати регулюються законодавством з метою визначення оподаткованого прибутку. Важливо розрізняти валові витрати від собівартості.

Перше визначає витрати підприємства, пов'язані з усіма видами його діяльності, тоді як собівартість фокусується на виробничій діяльності. Отже, поняття "валові витрати" не замінює поняття "собівартість", адже розрахунок

собівартості є необхідним для оцінки ефективності виробничої діяльності та формування цінової політики підприємства. Ресурси, використовувані підприємством, різноманітні за характером і строком оновлення. Отже, витрати підприємства мають різноманітний характер, що вимагає детальної класифікації. Класифікація є методом пізнання та вивчення об'єктів, розподілом їх на класи на основі загальних властивостей та закономірних зв'язків. Групування витрат за різними ознаками є основою обліку, аналізу та калькулювання собівартості продукції, а також допомагає приймати рішення в нестандартних ситуаціях та нових сферах діяльності підприємства.

Таблиця 1.1

Визначення сутності витрат[11-16]

Автори (джерело)	Визначення економічної сутності витрат
В.В. Говдя, Ж.В. Дегальцева	Витрати на виробництво продукції складаються з видатків, пов'язаних з використанням ресурсів у процесі виробництва.
П.С. Мазаєва	Витрати – це трата енергії, включаючи інтелектуальну і фізичну, у вигляді руху та використання обмежених ресурсів.
Є.А. Ананькіна, С.В. Данілочкін,	Витрати відображають вартість ресурсів, що використовуються в процесі діяльності підприємства з виробництва продукції.
М.Г. Грещак, О.С. Коцюба	Обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певної мети – це витрати підприємства.
Е. Майер	Під витратами розуміє грошове вимірювання суми видатків, використовуваних з певною метою.
В.Г. Лебедев, Т.Г. Дроздова,	Витрати характеризують у грошовому виразі обсяг ресурсів, використаних на виробництво та збут продукції.
А.Г. Підгорна, В.К. Тюрєв	Витрати – найбільш невизначене слово в управлінні, яке визначається сумою видатків, зазначених підприємством.
Г.О. Партин, Р.І. Задерецька	Під витратами розуміють спожиті ресурси або гроші, які треба заплатити за товари та послуги.

Давайте розглянемо класифікацію витрат за основними ознаками більш детально. При групуванні витрат за їх економічними елементами до кожного елементу включають витрати на конкретний вид ресурсів. Незалежно від того, на які цілі витрачені ресурси, чи завершено виробництво продукції чи ні, у типовому положенні з планування, обліку та калькулювання собівартості у промисловості виділяють п'ять економічних елементів [28]:

1. Матеріальні витрати - сировина, матеріали, комплектуючі, напівфабрикати, паливо, енергія, тара, включаючи вартість повернутих відходів.

2. Витрати на оплату праці - усі форми основної заробітної плати для штатного і позаштатного виробничого персоналу підприємства.

3. Відрахування на соціальні заходи - включають відрахування на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, страхування на випадок безробіття тощо, визначені у відсотках від витрат на оплату праці.

4. Амортизація - амортизаційні відрахування на повне відтворення основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів.

5. Інші витрати - вартість робіт та послуг сторонніх підприємств, податки, збори (за винятком податку на прибуток), втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей

У фінансовій звітності ці витрати за економічними елементами відображаються як сума операційних витрат підприємства. Таке групування сприяє визначенню та аналізу структури витрат підприємства, оцінці їх динаміки. Враховуючи вплив обсягів виробництва на витрати, можна визначити дві основні категорії: умовно-змінні та умовно-постійні витрати. Умовно-постійні витрати змінюються разом із зростанням чи зменшенням обсягів виробництва. До них відносяться витрати на утримання будівель, споруд, управління цехами та витрати, пов'язані з господарськими потребами виробництва. З іншого боку, умовно-змінні витрати охоплюють матеріальні витрати, витрати на оплату праці робітників, зайнятих у виробництві, і інші. Змінні витрати, такі як витрати на сировину, матеріали і енергію, залежать від

рівня завантаження виробничих потужностей. З іншого боку, постійні витрати, такі як орендна плата, відсотки за позиченими коштами та окремі види заробітку керівників фірми, залишаються незмінними навіть при зміні завантаження виробничих потужностей. Коли розглядаємо витрати з точки зору доцільності їхнього здійснення, можна виділити ефективні та неефективні витрати. Неефективні витрати можуть виникати як результат недоцільної виробничої діяльності (наприклад, брак чи значні відходи), але також можуть бути наслідком неповного завантаження обладнання. Щодо місця виникнення витрат, їх класифікують за структурними одиницями та підрозділами, де відбувається первинне споживання виробничих ресурсів. Це можуть бути робочі місця, бригади, цехи, дільниці та служби. Поділ витрат за місцями виникнення дозволяє деталізувати облік витрат, контролювати їх та підвищувати точність калькулювання. Паралельно з цим визначають центри відповідальності, що представляють собою структурні елементи підприємства, за якими менеджер несе відповідальність за доцільність здійснення витрат. Щодо періодів здійснення, виділяють поточні та одноразові витрати. Поточні витрати - це звичайні витрати, що виникають з періодичністю менше місяця, в той час як одноразові витрати мають періодичність виникнення, що перевищує місячний термін. Однією з основних ознак класифікації витрат є їхнє відношення до процесу виробництва. Основні витрати пов'язані безпосередньо з виробничим процесом і включають витрати на сировину, матеріали, заробітну плату виробничого персоналу тощо. З іншого боку, накладні витрати пов'язані з обслуговуванням та управлінням виробничим процесом на підприємстві. Це включає витрати на утримання адміністрації цеху, заводу, конторські витрати та інші.

В бухгалтерському обліку існує поділ витрат на економічні та бухгалтерські, кожні з яких відображають різні аспекти фінансової діяльності підприємства.

Бухгалтерські витрати визначаються як вартість витрачених ресурсів,

виміряна у фактичних цінах їх придбання, і представлені у вигляді прямих платежів за придбані ресурси, такі як сировина, матеріали, амортизація та праця. З іншого боку, економічні витрати враховують втрату можливості, тобто кількість (вартість) інших продуктів, відмова від яких є необхідною для отримання певної кількості даного продукту. Це включає "витрати втрачених можливостей" і відображає суму коштів, яку можна отримати за найбільш вигідного з усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Важливо відзначити, що бухгалтерські витрати не враховують вартість послуг факторів виробництва, які є власністю підприємства. Такі витрати, пов'язані з використанням власних факторів виробництва, називаються неявними витратами. Неявні витрати включають в себе вартість можливостей, які власник підприємства втрачає, працюючи без отримання заробітної плати поряд з найманими робітниками. Ці витрати вважаються недоотриманими, оскільки вони не передбачені договорами, обов'язковими для явних платежів. Таким чином, економічні витрати враховують обмеженість ресурсів та втрату можливостей, в той час як бухгалтерські витрати фіксують фактичні витрати на придбання ресурсів. Ця розрізненість між економічними та бухгалтерськими витратами є важливою при оцінці ефективності діяльності підприємства та ухваленні управлінських рішень[7].

Таблиця 1.2

Класифікація витрат на виробництво[24,28,31]

Ознаки	Види витрат
1. За відношенням до виробничого процесу	Основні та накладні витрати
2. За відношенням до обсягів виробництва	Умовно-постійні та умовно-змінні витрати
3. За єдністю складу	Однoeлементні та комплексні витрати
4. За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	Прямі та непрямі витрати
5. За доцільністю	Продуктивні та непродуктивні витрати
6. За календарним періодом	Поточні, довгострокові, одноразові витрати
7. За видами діяльності	Звичайна діяльність, операційна, фінансова, інвестиційна, надзвичайна діяльність
8. За об'єктом формування	Сукупні витрати та витрати на одиницю продукції

9. За економічними елементами	Матеріальні, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні
10. За методикою обчислення	Середні та граничні витрати на одиницю продукції
11. За статтями витрат	Прямі матеріальні, прямі витрати на оплату праці, інші прямі, загальновиробничі
12. За статтями калькуляції	Визначаються підприємством самостійно
13. За обґрунтуванням господарських рішень	Явні та неявні, релевантні та нерелевантні витрати
14. За видами продукції	На виріб, на типового представника виробів, на групи однорідних виробів, на валову продукцію, на товарну продукцію, на реалізовану продукцію
15. За визначенням відношення до собівартості	На продукцію та на період
16. За ступенем регульованості	Повністю регульовані, слабо регульовані, не регульовані
17. За місцем виникнення	В цехах та інших структурних підрозділах
18. За характером виробництва	Основного, допоміжного та обслуговуючого виробництва
19. За часом віднесення до собівартості продукції	В звітному періоді, у майбутньому звітному періоді, у майбутніх періодах
20. За видами класифікації витрат	Економічні елементи, статті витрат, калькуляційні статті
21. За видами операційної діяльності	Собівартість реалізованої продукції, адміністративні, збутові, інші операційні

Розподіл витрат може бути здійснений в залежності від обов'язків, які покладаються на відповідальну особу. Наприклад, заробітна плата адміністрації на рівні керівника підприємства вважається контрольованими витратами, тоді як на рівні виконроба, начальника цеху, робітника ці витрати вважаються неконтрольованими, оскільки останні не можуть впливати на її розміри. Наприклад, амортизація основних засобів господарського призначення може бути контрольованою на рівні керівництва підприємства та неконтрольованою на рівні виконробів, робітників. Розподіл витрат на контрольовані та неконтрольовані великою мірою залежить від сфери повноважень менеджера. Ті самі витрати можуть бути контрольованими для одного начальника цеху і неконтрольованими для іншого. Важливо враховувати, що у залежності від обраного підходу до управління, деякі витрати можуть бути контрольованими чи неконтрольованими.

В періодах отримання доходу виділяють оцінені запаси та фінансові результати, а витрати класифікуються як вичерпані та невичерпані. Оцінені запаси включають витрати, пов'язані із збільшенням зобов'язань або зменшенням активів у процесі отримання доходу звітного періоду. Невичерпані витрати включають витрати, які збільшують зобов'язання або зменшують активи з метою отримання доходу або інших вигід у майбутніх періодах. Зазначено, що класифікація витрат є ключовою для визначення вартості продукції та ціноутворення. Залежно від потреб управління, витрати можуть бути об'єктом детального обліку, поділяючись за різними критеріями, такими як види продукції, технологічні процеси тощо. Цей процес є необхідним для формування інформації, необхідної для задоволення потреб користувачів. Узагальнюючи, важливість класифікації витрат виявляється в управлінні та формуванні облікової інформації, спрямованої на задоволення потреб управлінських рішень. Бухгалтерський облік витрат пов'язаний із розкриттям інформації для фінансової звітності, а податковий облік - із визначенням оподатковуваного прибутку та податку на прибуток.

Необхідність ефективної організації обліку витрат підтверджується багатогранністю ознак, за якими вони групуються для управлінських потреб. Класифікація витрат є ключовим аспектом визначення вартості продукції та грає велику роль у калькулюванні собівартості для різних управлінських завдань. Професор Нашкерська В.Г. підкреслює, що формування витрат починається в системі управлінського обліку, де вони обліковуються за різними об'єктами, такими як види продукції, роботи, послуги, технологічні процеси та їх елементи. Облікова система для управлінських потреб збирає витрати за калькуляційними статтями, враховуючи зміну активів та зобов'язань. Бухгалтерський облік витрат пов'язаний з розкриттям інформації для фінансової звітності, тоді як податковий облік визначає оподатковуваний прибуток та податок на прибуток. В економічному контексті витрати відображають вартість використаних ресурсів у виробництві продукції, робіт або послуг.

Ця економічна категорія є ключовою для визначення кінцевих результатів підприємства, таких як прибуток чи збиток, і має важливий вплив на формування цін на продукцію та рівень податкових обов'язків. Правильна класифікація витрат виявляється надзвичайно важливою для розуміння механізму управління ними, забезпечуючи належне визначення собівартості та формування фінансових результатів. Це стає ключовим для забезпечення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємств у сучасному ринковому середовищі[1-5].

1.2. Наукові засади обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства

Обліково-аналітичне забезпечення визначається різними науковцями з різних точок зору. Наприклад, Гангал Л. С. розглядає його як процес збору, обробки та використання обліково-аналітичної інформації для управлінських рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємства. Камінська Т. Г. вбачає його як систему формування інформаційних потоків, спрямованих на управління фінансовою діяльністю. Пуцентейл П. Р. розглядає його як сукупність заходів, інструментів і методів бухгалтерського обліку і аналізу для стабільної фінансово-господарської діяльності. Загальна ідея полягає в тому, що обліково-аналітичне забезпечення включає в себе організацію обліку та аналіз інформації для прийняття управлінських рішень. Також використовуються поняття "обліково-аналітична система" та "інформаційне забезпечення". За визначенням Швеця В. Є., обліково-аналітична система об'єднує облікову, аналітичну та контрольну підсистеми.

Роман П. Юзва визначає обліково-аналітичну систему як систему, що ґрунтується на бухгалтерському обліку, охоплює оперативні дані і використовує різноманітні види інформації, такі як статистична, виробнича та довідкова, для економічного аналізу.

Таким чином, обліково-аналітична система представляє собою систематизований комплекс обліково-аналітичної інформації на підприємстві. Щодо терміну "інформаційне забезпечення", різні вчені мають різні точки зору залежно від поставлених завдань перед цим видом забезпечення. Людмила С. Стецюк розглядає його як систему організаційних заходів і технічних засобів для отримання, обробки, передачі та зберігання інформації, створену для задоволення потреб користувачів інформацією для ефективного управління господарською діяльністю підприємства [6]. Термін "інформаційне забезпечення" охоплює більше, ніж "обліково-аналітичне забезпечення". До його структури входять функції обліку, аналізу, контролю, регулювання та планування, і він формується з різних інформаційних потоків, включаючи ті, що походять від нормативних актів, управлінських та довідкових документів. Обліково-аналітичне забезпечення, згідно з визначенням Юзви, є ключовою складовою інформаційного забезпечення. Воно об'єднує облікову інформацію, яка служить основою для економічного аналізу, та аналітичну інформацію, яка використовується для прийняття управлінських рішень. Різні дослідники висловлюють різні думки щодо того, яка складова обліково-аналітичного забезпечення є найбільш важливою. З одного боку, багато інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище отримується з облікових даних. З іншого боку, аналіз цих даних є ключовим етапом для виявлення вузьких місць та резервів для прийняття ефективних управлінських рішень [7]. Таким чином, облікова та аналітична інформація взаємопов'язані та необхідні для формування основи управлінських рішень підприємства[14].

Фінансовий облік виступає основним джерелом облікової інформації, охоплюючи процедури відкриття рахунків, складання їх кореспонденції, підбиття підсумків звітного періоду та формування звітності. Управлінський облік, з свого боку, створює внутрішньогосподарську звітність для оперативного моніторингу реального стану підприємства.

Т.Г. Камінська вказує, що управлінські рішення базуються на різноманітній інформації, включаючи облікову та аналітичну, яка реєструється в реєстрах управлінського обліку [16].

За Законом України № 998-XIV, внутрішньогосподарський (управлінський) облік є системою обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. В сучасний час не існує жорсткого розділення видів обліку, але можна виділити оперативний, статистичний і податковий облік. Оперативний облік використовується для щоденного інформування керівників про події у фінансовій та виробничій сфері підприємства, виконуючи функції, схожі на управлінський облік. Статистичний облік використовується для звітування перед органами влади і формування інформації про економічне становище регіону чи країни загалом. Податковий облік, створений Державною податковою адміністрацією України, включає розрахунки податків, формування та подання податкових декларацій. Зазвичай, він нерозривно пов'язаний із фінансовим обліком, де дані використовуються для його здійснення. Всі види обліку взаємопов'язані та визначаються різними потребами в інформації, методами здійснення, строками подання звітності та користувачами. Фінансовий аналіз поділяється на зовнішній та внутрішній, причому зовнішній використовується сторонніми зацікавленими особами, а внутрішній здійснюється самим підприємством на основі його внутрішніх ресурсів. Управлінський аналіз, який входить у склад управлінського обліку, має свої особливості, залежно від галузі виробництва підприємства. Загалом, обліково-аналітична система об'єднує ці різноманітні види обліку і аналізу для забезпечення комплексного управління підприємством.

До обліково-аналітичного забезпечення входить і аудит, який представляє собою процес перевірки точності ведення обліку та складання звітності на підприємстві, а також оцінки ефективності господарських процесів та управлінської діяльності. Аудит може бути зовнішнім або внутрішнім.

Зовнішній аудит проводиться незалежним аудитором за угодою з підприємством, що замовляє його послуги. Цей вид аудиту вважається більш об'єктивним і професійним, оскільки його виконують незалежні спеціалісти. Зазвичай зовнішній аудит застосовується для перевірки звітності і проводиться один або два рази на рік. Внутрішній аудит, натомість, означає проведення перевірки в межах підприємства самим внутрішнім відділом аудиторів. Його завдання включає перевірку правильності бухгалтерського обліку, ефективності господарської діяльності і внутрішнього контролю. Організація внутрішнього аудиту є особливо раціональною для середніх і великих підприємств з значними оборотами коштів та обширним виробництвом. Внутрішній аудит може бути здійснений різними способами: власним відділом підприємства, залученням зовнішніх компаній для постійного внутрішнього аудиту або поєднанням власного відділу аудиту з залученням зовнішніх фахівців. Усі ці варіанти використання внутрішнього аудиту визнаються складовою обліково-аналітичного забезпечення, спрямованою на перевірку обліку та подальший аналіз внутрішніх процесів підприємства[24].

Інформацію для обліку виділяють на три рівні, як вказано Правдюк Н. Л.: державний рівень, де законодавство України та розпорядження Кабінету Міністрів регулюють облік; галузевий рівень, де галузеві міністерства встановлюють інструкції та методичні рекомендації; господарський рівень, де Положення про організацію обліку, зокрема облікова політика підприємства, визначають інструменти регулювання. Облікова інформація, необхідна для аналізу на підприємстві, відображається у вигляді звітності. Вибір методів відображення показників, рахунків обліку, порядку інвентаризації, визначення собівартості, оцінки активів, переліку первинних документів та форми обліку залежить від обраної облікової політики підприємства. Створення власної облікової політики є ключовим елементом організації обліку, спрощуючи виконання операцій та узгодження їх з керівництвом. Це полегшує заміну персоналу в бухгалтерії, а чітка інструкція дозволяє швидко вивчити порядок

ведення обліку, сприяючи легкому нагляду за його правильністю та запобіганню можливих фінансових недорозумінь. В Україні облікова політика виникла внаслідок наближення стандартів ведення обліку до міжнародних норм. Ця політика дозволяє підприємствам самостійно формувати облік відповідно до їхніх потреб, а законодавство України визначає загальні правила обліку та пропонує різні методи врахування особливостей підприємств. Відповідно до Закону України № 996-XIV, облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, використовуваних для бухгалтерського обліку, складання та представлення фінансової звітності. Це визначення схоже на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, проте не відображає всіх аспектів значення облікової політики. Поза дотриманням законодавства, облікова політика повинна враховувати інтереси підприємства, забезпечуючи якісну інформацію[18, с.102]

Отже, облікова політика є ключовим інструментом управління підприємством, визначаючи організацію обліку. Зміст обраної облікової політики підприємства відображається у Наказі про облікову політику. Цей наказ розробляється з урахуванням методичних рекомендацій бухгалтерського обліку, національних або міжнародних стандартів, залежно від вибору підприємства. Підприємства, які зобов'язані складати облікову політику та фінансову звітність за МСФЗ, визначені в законі "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". При розробці облікової політики важливо враховувати не лише законодавчу базу України щодо обліку, але й особливості конкретного підприємства, такі як галузь, вид підприємства, його розміри, масштаби виробництва, штат працівників, рівень автоматизації, цілі та завдання, необхідність інформації для управління, рівень кваліфікації персоналу, організаційна структура, асортимент продукції та виробничі процеси. Підприємство повинно вносити зміни до своєї облікової політики при змінах в законодавстві країни. Також зміни дозволяються за бажанням керівництва для покращення обліку та при внесенні змін у статут підприємства. Важливо враховувати, що неефективне застосування облікової

політики може виникнути у разі порушень у веденні обліку, неправильного оформлення наказу про облікову політику, відсутності детального опису методів обліку та інших аспектів. При виборі облікової політики слід підходити відповідально, враховуючи різні аспекти, такі як національні та міжнародні стандарти, законодавство, а також індивідуальні особливості підприємства. Державні органи повинні забезпечувати ефективну законодавчу базу та покращувати рекомендації для організації обліку підприємств. Аналітичне забезпечення формується в ході визначення завдань підприємства, аналізу шляхів їх досягнення, фінансового стану підприємства та прогнозування ризиків[19].

Обрана облікова політика підприємства відображається у внутрішньому документі – Наказі про облікову політику. Цей наказ формується з урахуванням методичних рекомендацій бухгалтерського обліку, національних стандартів України чи міжнародних стандартів, в залежності від вибору підприємства. Згідно з законом "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", підприємства, які повинні складати облікову політику та фінансову звітність за МСФЗ, перелічені в цьому законі. При розробці облікової політики важливо враховувати не лише законодавчу базу України з питань обліку, але також приділяти увагу особливостям конкретного підприємства. Серед цих особливостей можуть бути враховані: галузь, вид підприємства, його розміри, обсяги виробництва, штат працівників, рівень автоматизації, цілі та завдання, необхідність інформації для управління, рівень кваліфікації працівників бухгалтерського відділу, організаційна структура, асортимент продукції та виробничі процеси. Підприємство зобов'язане вносити зміни у свою облікову політику при змінах в законодавстві країни. Також зміни можуть вноситися за бажанням керівництва з метою покращення системи обліку або при змінах у статуті підприємства. Ефективність застосування облікової політики може бути порушена у випадку, якщо бухгалтерська служба не дотримується встановлених процедур, наказ про облікову політику не оформлений належним чином, або якщо відсутній

Одним з ключових завдань управлінського обліку є облік і контроль витрат діяльності підприємства. Для цього застосовується низка методів, що дають змогу оцінити витрати з різних позицій.

Облік і розподіл витрат за економічними елементами дозволяє проаналізувати структуру витрат підприємства у розрізі матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи, амортизації тощо. Це надає інформацію для оптимізації витрат за окремими статтями.

За центрами відповідальності витрати групуються по підрозділах, цехах, ділянках підприємства. Такий розподіл дозволяє проконтролювати витрати кожного центру відповідальності та проаналізувати причини перевитрат чи недовиконання плану.

Класифікація витрат за статтями калькуляції передбачає їх групування на прямі (сировина, матеріали, зарплата основних робітників) та непрямі (накладні витрати). Це дає можливість розрахувати собівартість окремих видів продукції і проаналізувати її динаміку.

За способом віднесення на собівартість продукції витрати поділяються на прямі і непрямі. Прямі витрати відносяться на собівартість конкретного виробу, непрямі розподіляються між виробами за певною базою. Це дозволяє точніше калькулювати собівартість продукції.

За відношенням до обсягу виробництва витрати поділяють на змінні (зарплата виробничих робітників, витрати матеріалів), які залежать від обсягу випуску, та постійні (амортизація, витрати на управління), що залишаються незмінними. Це важливо для аналізу безбитковості та ціноутворення.

За доцільністю витрати класифікуються на продуктивні (для виготовлення продукції) і непродуктивні (штрафи, пені). Це дає можливість виявити і позбутися зайвих витрат, що не створюють цінності.

Окремо застосовуються методи нормативного обліку витрат (за нормами, нормативами, лімітами), що дозволяє зіставити фактичні витрати з встановленими нормами. Відхилення підлягають аналізу для виявлення перевитрат та їх причин.

Також для обліку і контролю витрат використовуються методи стандарт-кост, директ-костинг, кайзен-костинг та інші. Їх вибір залежить від специфіки і потреб підприємства.

Отже, управлінський облік витрат передбачає застосування різних методів їх оцінки та обліку. Це надає можливість проаналізувати склад витрат, розподілити їх за центрами відповідальності, місцями виникнення, калькуляційними статтями, встановити відхилення факту від нормативів тощо. На основі такої інформації керівництво приймає обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації та зниження витрат, підвищення прибутковості підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Галузеві особливості діяльності ПП «ДЕНК ТПР» та їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами

Обрано ПП "ДЕНК ТПР" для проведення аналітичної роботи стану підприємства. Розташоване в м. Нововолинськ, Волинська область, це підприємство має історію, яка почалася у 1995 році, коли на цьому місці був заснований завод, що спеціалізувався на виробництві профнастилу та металочерепиці. У 2005 році завод був реорганізований у приватне підприємство "ДЕНК ТПР" під керівництвом власника, який одночасно є директором підприємства.

Підприємство розширило свою сферу діяльності, включаючи металообробку, нанесення покриття на метал, виготовлення металевих заготовок та різних металоконструкцій за замовленням. Виробництво металоконструкцій може відбуватися як за кресленнями замовника, так і на основі проектів, розроблених самим підприємством. Також, ПП "ДЕНК ТПР" виробляє профнастил і металочерепицю для регулярного продажу. У процесі виробництва використовуються газоплазмовий спосіб різання металу та механічна обробка. Покупцями продукції ПП "ДЕНК ТПР" є промислові, гірничодобувні та сільськогосподарські підприємства, електростанції та торговельні компанії. Підприємство успішно експортує свою продукцію в Німеччину та Польщу, зокрема, одним з іноземних покупців є будівельна компанія "MOSNAL" з м. Варшава. Металургійна промисловість є однією з найрозвинутіших галузей України завдяки багатим гірничо-металургійним ресурсам [27].

Металургійна промисловість є однією з провідних галузей і займає четверте місце за обсягом продукції, загальна сума якої становить 397501,7 млн. гривень за 2020 рік.

Головними конкурентами в цьому секторі для ПП "ДЕНК ТПР" у м. Нововолинськ є такі підприємства, як ПП "Пребена-Україна", ТОВ "Механічно-ливарний завод", ПП "МЕТАЛ ПРОЕКТ". ПП "ДЕНК ТПР" відноситься до приватних підприємств і має статутний капітал у розмірі 100 гривень. Статутний капітал представляє собою грошові або майнові внески, зареєстровані в статуті підприємства, і є важливим елементом власного капіталу, забезпечуючи мінімальну суму для покриття можливих збитків перед кредиторами. Щодо розміру підприємства, воно відноситься до категорії малих підприємств, що визначено згідно з законом № 996-14. У 2021 році ПП "ДЕНК ТПР" має чистий дохід від реалізації продукції у розмірі 55885,3 тис. гривень (1472,05 євро), балансова вартість активів становить 12728,2 тис. гривень (335,27 євро), а середня кількість працівників складає 31 особу.

ПП "ДЕНК ТПР" є суб'єктом малого підприємництва, що спеціалізується на виробництві продукції для будівництва. Підприємство здійснює свою діяльність відповідно до Статуту та чинного законодавства України.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології оброблення облікових даних.

На ПП "ДЕНК ТПР" обрано автоматизовану форму бухгалтерського обліку з використанням спеціалізованої комп'ютерної програми 1С:Бухгалтерія. Це дозволяє раціонально та ефективно організувати обліковий процес, підвищити оперативність обробки даних, знизити трудомісткість облікових робіт, автоматизувати процедури контролю, аналізу та формування звітності.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться бухгалтерською службою, очолюваною головним бухгалтером. Головний бухгалтер підпорядкований безпосередньо директору підприємства, що забезпечує його незалежність та самостійність. До складу бухгалтерії входять: 2 бухгалтери, що відають обліком

основних засобів, виробничих запасів, грошових коштів; бухгалтер з обліку заробітної плати; бухгалтер з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії закріплено в їхніх посадових інструкціях.

Відповідно до вимог чинного законодавства на ПП "ДЕНК ТПР" розроблено та затверджено Наказом про облікову політику підприємства на 2022 рік. В Наказі про облікову політику визначено сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності.

Облікова політика ПП "ДЕНК ТПР" базується на основних принципах бухгалтерського обліку: обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності.

В Наказі про облікову політику встановлено методи оцінки активів та зобов'язань, доходів та витрат, визначено перелік та склад звітності, а також основні аспекти організації та ведення бухгалтерського обліку. На ПП "ДЕНК ТПР" облік основних засобів ведеться відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби". Основні засоби оцінюються за первісною вартістю, яка включає ціну придбання, мита, непрямі податки, що не підлягають відшкодуванню, та інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням та доведенням активу до стану, придатного для використання за призначенням.

Амортизація основних засобів на ПП "ДЕНК ТПР" нараховується прямолінійним методом виходячи зі встановленого в обліковій політиці строку корисної експлуатації кожного об'єкта. Щомісячно проводиться інвентаризація основних засобів шляхом перевірки їх фактичної наявності та стану. Облік виробничих запасів на ПП "ДЕНК ТПР" ведеться згідно П(С)БО 9 "Запаси". Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування. Запаси оприбутковуються на баланс за фактичними цінами їх придбання. При вибутті запасів їх оцінка здійснюється за методом середньозваженої собівартості. Облік

дебіторської заборгованості ПП "ДЕНК ТПР" ведеться відповідно до П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість".

Аналітичний облік дебіторської заборгованості ведеться за кожним контрагентом в розрізі договорів. Для визначення чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості на підприємстві створюється резерв сумнівних боргів. Облік касових та банківських операцій на ПП "ДЕНК ТПР" ведеться у відповідності до Положення про ведення касових операцій та згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні. Касова книга ведеться автоматизовано з використанням програми 1С:Бухгалтерія. Первинні документи з обліку касових та банківських операцій перевіряються бухгалтером та зберігаються відповідно до встановленого порядку. На ПП "ДЕНК ТПР" застосовується облік витрат за економічними елементами. Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів (грошових коштів, запасів тощо) або збільшенням зобов'язань.

Доходи підприємства визнаються на підставі принципу нарахування, коли існує впевненість в отриманні економічних вигід та можливість достовірно визначити суму доходу. Дохід від реалізації продукції визнається в момент передачі контролю над товаром покупцю. З метою достовірного відображення фінансового стану та результатів діяльності на ПП "ДЕНК ТПР" складається повна фінансова звітність у складі: Балансу (Звіту про фінансовий стан), Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал та Приміток до фінансової звітності за рік.

На підприємстві ПП "ДЕНК ТПР" бухгалтерський облік є важливим компонентом ефективного функціонування, адже він забезпечує точність та надійність фінансової інформації, необхідної для управління бізнесом та забезпечення виконання законодавства. Для забезпечення відповідності бухгалтерського обліку вимогам та стандартам використовується програмне забезпечення 1С:Бухгалтерія.

Бухгалтерська служба підприємства включає в себе головного бухгалтера, а також бухгалтерів, які відповідають за облік основних засобів, виробничих

запасів, грошових коштів, заробітної плати та дебіторської та кредиторської заборгованості.

Кожен з цих бухгалтерів відповідає за свою область обліку, що дозволяє забезпечити спеціалізований та професійний підхід до кожного виду операцій. Основні засоби на суму 21 826,7 тис. грн. Це означає, що підприємство має значну кількість активів у вигляді обладнання, транспортних засобів та інших основних засобів. Виробничі запаси на суму 5 460,8 тис. грн. Цей показник свідчить про наявність необхідних запасів сировини та матеріалів для виробництва продукції. Дебіторська заборгованість на суму 12 908,4 тис. грн. Це грошові кошти, які повинні бути сплачені підприємству від своїх клієнтів та партнерів. Грошові кошти на рахунках в банках 144,3 тис. грн. Ця сума представляє собою грошові ресурси підприємства, доступні для фінансових операцій. Кредиторська заборгованість 8 155,7 тис. грн. Це сума коштів, яку підприємство повинно сплатити своїм постачальникам та партнерам.

У 2022 році було також проведено операції з основними засобами та виробничими запасами. Зокрема, надходження основних засобів склали 2 060 тис. грн, вибуття - 1 710 тис. грн, а списання основних засобів внаслідок зносу - 2 716 тис. грн. Також було фіксовано надходження виробничих запасів на суму 32 450 тис. грн, використання виробничих запасів - на суму 28 283 тис. грн, та реалізацію готової продукції - на суму 46 301 тис. грн.

Фінансова звітність за 2022 рік була складена в строк та подана до органів статистики у встановлені терміни. Це свідчить про дотримання підприємством вимог щодо звітності та ретельний облік усіх фінансових операцій

Аналіз фінансового стану ПП "ДЕНК ТІР" за 2020 і 2021 роки вказує на позитивні та викликані змінами тенденції. Загальна вартість активів зросла на 12,2%, основними рушійними силами є збільшення оборотних активів. Це може бути результатом активного розвитку господарської діяльності. Зменшення високоліквідних активів на 65,8% та збільшення запасів сировини на 240,5% може вказувати на стратегічне збільшення запасів для забезпечення неперервності виробництва.

Однак спад готівки та інших оборотних активів може створювати труднощі у грошовому обігу. Вартість необоротних активів залишилася майже незмінною, але їх відсоткове співвідношення до загальної вартості активів зменшилося на 10,9%, вказуючи на можливу зміну у структурі активів. Загалом, фінансовий аналіз вказує на потребу уважності до управління ліквідністю та оптимізації активів для забезпечення стійкості підприємства в умовах зростаючої діяльності.

В порівнянні між 2020 та 2021 роками активи ПП "ДЕНК ТПР" зросли на 3045,3 тис. грн або 12,2%. Збільшення оборотних активів на 17,5% свідчить про інтенсивний розвиток господарської діяльності. Однак зменшення високоліквідних активів на 65,8%, зокрема грошових коштів, може впливати на ліквідність підприємства. Структура оборотних коштів, представлена на рисунку 2.2.1, вказує на значний вклад матеріальних активів, які зросли на 21,37%. Це свідчить про збільшення обсягів виробництва. Основною складовою оборотних активів є засоби в розрахунках, але зменшення грошових коштів може створити труднощі у вирішенні поточних фінансових зобов'язань. Дебіторська заборгованість складає значну частину оборотних активів, і її збільшення на 240,5% може вказувати на проблеми з платоспроможністю покупців та неефективну кредитну політику. Збільшення засобів у розрахунках на 0,5% може впливати на ліквідність та фінансову стабільність підприємства.

Згідно з даними, розмір активів зріс на 26,8%, вказуючи на позитивні тенденції у ліквідності та фінансовому стані підприємства. Зміни в структурі активів включають зменшення необоротних активів на 8,3% та збільшення оборотних активів на 137,2%, що підтверджує зростання господарської діяльності та ліквідності. Важливі нюанси включають різке збільшення матеріальних активів на 181%, що вказує на розширення виробництва. Також значно зросла дебіторська заборгованість, що збільшилося на 170%, що може впливати на платоспроможність підприємства. Зменшення готівки на 90,8% в 2021 році може вказувати на ускладнення погашення поточних зобов'язань.

Витрати майбутніх періодів в порівнянні з 2019 р. зменшилися на 98,8%, але порівняно з 2020 р. зросли на 62%, що може вказувати на зміни в стратегії управління витратами. Детальний аналіз співвідношення оборотних та необоротних активів показує, що у 2019 р. обсяг оборотних активів був значно менший, а в 2020 р. відбулося збільшення витрат на запаси та поліпшення якості сировини.

У порівнянні з 2019 роком, у 2020 році дебіторська заборгованість за товари та послуги зросла на 2130,6 тис. грн., дебіторська заборгованість перед державними органами збільшилася на 2784,8 тис. грн., інша поточна дебіторська заборгованість також виросла на 2784,8 тис. грн. На 2021 рік дебіторська заборгованість за товари збільшилася на 2182,2 тис. грн., дебіторська заборгованість перед бюджетом зросла на 293,8 тис. грн., а поточні дебіторські заборгованості зменшилися порівняно з 2020 роком на 2436,3 тис. грн. Це значне збільшення дебіторської заборгованості може свідчити про неефективну кредитну політику підприємства та недостатній аналіз його клієнтів. Також, причиною може бути затримка оплати за товари у покупців, що може бути викликано несприятливими економічними умовами в країні [27].

Це створює загрозу банкрутства дебіторів та може призвести до невиконання ними своїх фінансових зобов'язань перед підприємством, що, в свою чергу, може призвести до зменшення доходів підприємства та підвищення збитковості його діяльності.

Невнесення платежів за товар також може викликати зменшення готівки в касі та породжувати потребу в залученні фінансових ресурсів через банки, щоб здійснювати платежі. Всі ці аспекти негативно впливають на фінансову стійкість підприємства. У додаток до аналізу активів, аналіз джерел фінансування підприємства є важливим для визначення залежності підприємства від кредиторів та його можливості самостійно фінансувати свою діяльність за рахунок власних коштів. Метою такого аналізу є поліпшення структури пасиву, збільшення частки власного капіталу порівняно з

позичковим, а також пошук шляхів збільшення прибутковості підприємства. За період 2020-2021 років спостерігається значне зростання основних фінансових показників ПП "ДЕНК ТПР": валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та чистого прибутку. Це свідчить про загальне збільшення обсягів виробництва і продажів, розширення ринків збуту продукції підприємства. Водночас спостерігається зменшення доходів від іншої діяльності майже вдвічі та зростання витрат від іншої діяльності на 45%. Це може бути пов'язано зі зменшенням обсягів реалізації непрофільних активів, зниженням курсових різниць, збільшенням втрат від ліквідації необоротних активів тощо.

Таблиця 2.1

Динаміка майна та боргових прав ПП «ДЕНК ТПР»,
тис. грн. за 2019 та 2021 рр.

Показники	На 2019 р.	На 2021 р.	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
1. Всього активів, тис. грн., в т.ч.:	22073,5	27984,9	5911,4	26,8
2. Необоротні активи, тис. грн.	16745,9	15349,4	-1396,5	-8,3
- в % до вартості активів	75,864	54,849	-21,015	-27,7
3. Оборотні активи, тис. грн.	5327,6	12635,5	7307,9	137,2
- в % до вартості активів	24,136	45,151	21,015	87,1
3.1. Матеріальні оборотні активи, тис. грн.	1564,9	4405,8	2840,9	181,5
- в % до вартості оборотних активів	29,373	34,869	5,4	18,7
3.2. Засоби в розрахунках, тис. грн.	2986,1	8061	5074,9	170,0
- в % до вартості оборотних активів	56,050	63,797	7,747	13,8
3.3. Готівка, поточні інвестиції, тис. грн.	592,9	54,4	-538,5	-90,8
- в % до вартості оборотних активів	11,12	0,43	-10,69	-96,1
3.4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	151,9	53,1	-98,8	-65,0
- в % до вартості оборотних активів	2,85	0,42	-2,4	-85,3
3.5. Інші оборотні активи, тис. грн.	31,8	61,2	29,4	92,5

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства[27].

Порівняння даних 2019 та 2021 років показує стійку позитивну динаміку майже всіх фінансових показників, що свідчить про ефективний розвиток

підприємства. Винятком є показники доходів та витрат від іншої діяльності - тут спостерігається стійке зниження доходів та зростання витрат.

Динаміка фінансових результатів ПП "ДЕНК ТПР" за 2020-2021 роки показує позитивні зміни в різних показниках. Валовий прибуток зросла на 3150,5 тис. грн. або 111,4%, досягнувши 5978,7 тис. грн. Це свідчить про зростання обсягів продажів підприємства. Фінансовий результат від операційної діяльності також покращився, збільшившись на 2187,1 тис. грн. або 87,4% до 4690,5 тис. грн. Це вказує на зростання доходів підприємства без врахування витрат на виробництво. Доходи від іншої діяльності скоротилися на 149,7 тис. грн. або 50%, становлячи 149,8 тис. грн. Це може бути зумовлено зниженням обсягів операцій, пов'язаних з різницею курсів валют. Витрати від іншої діяльності зросли на 199,5 тис. грн. або 45%, досягнувши 643,1 тис. грн. Це вказує на збільшення витрат на ліквідацію активів та інші неопераційні ризики. Фінансовий результат до оподаткування збільшився на 1837,9 тис. грн. або 77,9%, становлячи 4197,2 тис. грн. Податок на прибуток також зрос на 175,5%, до 755,5 тис. грн. Це свідчить про збільшення обсягів оподаткованого прибутку. Чистий прибуток зрос на 1356,6 тис. грн. або 65,1%, досягнувши 3441,7 тис. грн. Це вказує на позитивну динаміку балансового прибутку підприємства. Порівнюючи з 2019 роком, валовий прибуток збільшився на 4059,2 тис. грн., фінансовий результат від операційної діяльності зрос на 3749,6 тис. грн., а чистий прибуток збільшився на 1595,8 тис. грн. Позитивна динаміка вказує на успішний розвиток підприємства протягом останніх трьох років. Однак зменшення доходів від іншої діяльності на 81% відзначено як певний негативний тренд, і важливо ретельно аналізувати причини цього зменшення та вживати відповідні управлінські заходи для вирішення цього питання[27].

За період 2020-2022 років вартість необоротних активів ПП "ДЕНК ТПР" зросла з 15354,5 тис. грн до 12698,3 тис. грн. Це пов'язано передусім із зростанням вартості основних засобів з 14060,1 тис. грн у 2021 році до 11012,8 тис. грн у 2022 році.

Вартість оборотних активів збільшилася з 9585,1 тис. грн у 2020 році до 18643,1 тис. грн у 2022 році. Найбільше зросла дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги - з 4718,1 тис. грн у 2021 році до 12212,8 тис. грн у 2022 році. Також суттєво збільшилися запаси - з 1293,9 тис. грн у 2021 році до 5460,8 тис. грн у 2022 році.

Власний капітал ПП "ДЕНК ТПР" зріс з 12728,2 тис. грн у 2021 році до 17351 тис. грн у 2022 році за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку.

Довгострокові зобов'язання зменшилися з 7188,6 тис. грн у 2021 році до 5310,1 тис. грн у 2022 році. Водночас поточні зобов'язання зросли з 5022,8 тис. грн у 2021 році до 8680,3 тис. грн у 2022 році, що пов'язано передусім із зростанням кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Отже, за період 2020-2022 років спостерігається зростання активів ПП "ДЕНК ТПР", зокрема за рахунок оборотних активів. Також збільшується власний капітал підприємства та його поточні зобов'язання.

Протягом 2020-2022 років чистий дохід ПП "ДЕНК ТПР" зріс з 33161,4 тис. грн до 46301 тис. грн. При цьому собівартість реалізованої продукції також зросла - з 30833,2 тис. грн у 2020 році до 41552,9 тис. грн у 2022 році.

Інші операційні доходи збільшилися з 1133,8 тис. грн у 2020 році до 3869,1 тис. грн у 2022 році. Водночас інші операційні витрати зросли не так суттєво - з 978,6 тис. грн до 3984,1 тис. грн.

У 2020 році ПП "ДЕНК ТПР" отримало чистий прибуток 2085,1 тис. грн. У наступні роки чистий прибуток тримався на рівні близько 3400 тис. грн.

Отже, протягом 2020-2022 років спостерігається зростання основних статей доходів ПП "ДЕНК ТПР", що дозволило підприємству отримувати стабільний чистий прибуток. Важливу роль у формуванні прибутку відіграють інші операційні доходи підприємства.

Рентабельність продажів у 2022 році склала 7,3% (чистий прибуток 33660,6 тис. грн / чистий дохід 46301 тис. грн)

Рентабельність активів у 2022 році склала 10,7% (чистий прибуток 33660,6 тис. грн / вартість активів 31341,4 тис. грн)

Таблиця 2.2

Аналіз активів ПП «ДЕНК ТІР, тис. грн [27]

Актив	Роки			Приріст, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
I. Необоротні активи					
Первісна вартість	0	6.00	6.00	-	-
Накопичена амортизація	0	6.00	6.00	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	8066	1294.40	1685.50	-83,96%	30,30%
Основні засоби:	8679.90	14060.10	11012.80	62,01%	-21,64%
Первісна вартість	12365.4	19745.3	21826.7	59,73%	10,54%
Знос	3685.5	5591.2	10813.9	51,77%	93,54%
Усього за розділом I	16745.9	15354.5	12698.3	-8,31%	-17,32%
II. Оборотні активи					
Запаси:	1564.9	1293.9	5460.8	-17,29%	322,18%
У тому числі готова продукція	649.9	606.7	606.7	-6,69%	0,00%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2587.5	4718.1	12212.8	82,44%	159,06%
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	289.5	409.3	340.4	41,44%	-16,82%
Інша поточна дебіторська заборгованість	109.1	2893.9	355.2	2557,79%	-87,73%
Гроші та їх еквіваленти	592.9	159	144.3	-73,19%	-9,18%
Витрати майбутніх періодів	151.9	32.7	46.8	-78,49%	43,12%
Інші оборотні активи	31.8	78.2	82.8	145,91%	5,88%
Усього за розділом II	5327.6	9585.1	18643.1	79,99%	94,53%
Баланс	22073.5	24939.6	31341.4	13,05%	25,69%

Джерело: сформовано автором за даними підприємства.

Рентабельність власного капіталу у 2022 році склала 19,4% (чистий прибуток 33660,6 тис. грн / власний капітал 17351 тис. грн)

Рентабельність продажів та активів у 2022 році знизилася порівняно з попередніми роками (у 2021 році рентабельність продажів складала 6,1%, а рентабельність активів - 12,3%). Водночас рентабельність власного капіталу у 2022 році зросла (у 2021 році вона складала 23%).

Отже, незважаючи на зниження деяких показників рентабельності у 2022 році, ефективність використання власного капіталу ПП "ДЕНК ТІР" залишається високою.

Загалом аналіз фінансової звітності свідчить про стабільне зростання та прибутковість діяльності підприємства протягом 2020-2022 років.

Таблиця 2.3

Аналіз пасивів ПП «ДЕНК ТПР», тис. грн[27]

Пасив	Роки			Приріст, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,1	0,1	0,1	0%	0%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	12535,7	12728,1	17350,9	1,5%	36,3%
Усього за розділом I	12535,8	12728,2	17351	1,5%	36,3%
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1493	7188,6	5310,1	381,6%	-26,1%
III. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	4423,5	3192,9	5494,2	-27,8%	72,2%
Товари, роботи, послуги	1711,3	1521,7	2555	-11%	68%
Розрахунками з бюджетом	0	9	33,4	-	271,1%
Розрахунками зі страхування	0	0	36,5	-	-
Розрахунками з оплати праці	0	3,7	139,1	-	3662,2%
Інші поточні зобов'язання	1909,9	308,2	422,1	-83,9%	36,9%
Усього за розділом III	8044,7	5022,8	8680,3	-37,6%	72,9%
Баланс	22073,5	24939,6	31341,4	13,1%	25,7%

Джерело: сформовано автором за даними підприємства.

Лінійно-організаційна структура характеризується тим, що кожний працівник підпорядковується одному керівникові, а кожен відділ виконує свій комплекс завдань. Позитивні аспекти цієї структури включають конкретність завдань для працівників, простоту контролю, швидкість у прийнятті рішень та чіткість відповідальності за кожен вид робіт. Однак існують й негативні сторони, такі як великий обсяг роботи для керівників, необхідність високої кваліфікації, обмежений круг спеціалістів та придатність такої структури для невеликих підприємств. У такій лінійно-організаційній структурі управління підприємством здійснюється директором-власником, який відповідає за різні аспекти діяльності, такі як управління, укладання договорів, контроль за працівниками, фінансові операції, управління персоналом та інші. Головний бухгалтер та йому підпорядковані бухгалтери відповідають за облікову інформацію. Фінансовий директор виконує фінансово-економічний аналіз, вивчає напрямки фінансових коштів та джерела фінансування, бере участь у формуванні облікової політики, розробляє бізнес-плани та аналізує всі витрати підприємства.

Таблиця 2.4

Аналіз фінансових результатів ПП «ДЕНК ТПР», тис. грн[27]

Показник	Роки		
	2020	2021	2022
Чистий дохід від реалізації продукції	33161,4	55885,3	46301
Собівартість реалізованої продукції	30833,2	49906,6	41552,9
Інші операційні доходи	1153,8	2632,6	3869,1
Інші операційні витрати	978,6	3920,8	3984,1
Інші доходи	299,5	149,8	19,9
Інші витрати	443,6	643,1	554,7
Разом доходи	33614,7	58667,7	50190
Разом витрати	32255,4	54470,5	46091,7
Фінансовий результат до оподаткування	2359,3	4197,2	4098,3
Податок на прибуток	274,2	755,5	737,7
Чистий прибуток (збиток)	2085,1	3441,7	3360,6

Джерело: сформовано автором за даними підприємства.

Комерційний директор вивчає ринки збуту продукції, контролює реалізацію товарів, шукає способи зменшення витрат на збут та розширення продажів. Така структура може забезпечити ефективність та чіткість завдань для працівників, але вимагає високої кваліфікації та значного обсягу роботи від керівників[24-27].

Менеджер з постачання відповідає перед комерційним директором, координуючи замовлення товарів для підприємства. Він також надає інформацію про фінансовий стан підприємства постачальникам, виконує пошук перевізників та розробляє стратегії зменшення витрат на постачання. Планування замовлень проводиться щомісяця. У випадку дефіциту металу здійснює закупівлю від різних металургійних заводів. Менеджер зі збуту, підпорядкований комерційному директору, укладає договори на постачання товарів, відповідає за своєчасну доставку клієнтам та контролює оплату за товар. Комерційний директор взаємодіє з постачальниками та контролює реалізацію товарів. Комірник відповідає за прийом, зберігання та переміщення товарів на складі, виконує складський облік та бере участь в інвентаризації. Юрист-консультант забезпечує правильність укладання договорів, слідкує за законністю наказів на підприємстві та веде юридичний супровід у відносинах

з клієнтами та постачальниками. Начальник виробництва наглядає за організацією виробничих процесів, створює плани виробництва, працює над оптимізацією виробництва та зменшенням витрат. Інформаційне забезпечення підприємства для управлінських рішень формується з різних інформаційних потоків внутрішнього та зовнішнього середовища. Управлінські рішення включають в себе координацію роботи всіх підрозділів та ефективне використання ресурсів. У цьому контексті важливо враховувати різноманітні фактори, що впливають на діяльність підприємства. Щодо системи оплати праці, на підприємстві використовуються як погодинна, так і окладна форма. Погодинна оплата нараховується робітникам виробничих сфер, враховуючи тарифні ставки та відпрацьований час. Тарифні ставки визначаються відповідно до кваліфікації працівників.

Формула простої погодинної оплати праці представлена у виразі[25,30,34,38]:

$$Зг = Тг \times Гроб$$

де: Тг - годинна тарифна ставка працівника; Гроб - кількість годин, які фактично працює працівник.

Окладна форма оплати праці використовується для управлінського персоналу, і виплата здійснюється у вигляді фіксованого щомісячного окладу, залежно від займаної посади.

Для стимулювання працівників підприємства використовується система преміювання, яка базується на результативності працівника. Виплата премії оформляється відповідним наказом, виданим директором підприємства.

Підприємство, знаходячись під загальною системою оподаткування, зобов'язане сплачувати ряд податків та зборів. Серед них включені ПДВ, податок на прибуток, транспортний податок, ПДФО (податок на доходи фізичних осіб), воєнний збір (ВЗ), та єдина внескова соціальна вартість (ЄСВ).

Галузь металургії є важливим сегментом промисловості, що спеціалізується на виробництві металевих матеріалів, сплавів та продукції на основі металів. Вона характеризується великим обсягом фінансових і

технічних вкладень у виробництво та управління витратами. Галузь металургії вимагає значних капітальних вкладень у будівництво та модернізацію виробничих об'єктів. Виробництво великих металургійних комплексів, печей, та прокатних станів вимагає величезних фінансових ресурсів.

Високотехнологічне обладнання є ключовим компонентом металургійного виробництва. Введення сучасних технологій і високоефективного обладнання дозволяє підприємствам галузі підтримувати високу продуктивність та конкурентоспроможність. Постійний доступ до сировини, такої як залізна руда чи вуглецевий кокс, є критичним для неперервності та ефективності виробництва. Металургійні підприємства повинні укласти довгострокові угоди з постачальниками сировини. Енергоресурси, такі як електроенергія та тепло, є необхідними для плавлення та обробки металевих матеріалів. Підприємства металургії великою мірою залежать від надійного та доступного енергозабезпечення. З урахуванням сучасних стандартів та норм щодо екології, металургійні підприємства повинні вкладати в технології, які зменшують вплив виробництва на навколишнє середовище. Це також вимагає фінансових та технічних зусиль. Галузь металургії чутлива до змін цін на світових ринках металевої продукції, тому компанії повинні ефективно управляти витратами, щоб адаптуватися до ринкових умов. Управління витратами включає ефективне планування, контроль за витратами на сировину, енергію, обслуговування обладнання та інші аспекти виробничого процесу. Розробка та підтримка кваліфікованого персоналу важлива для виробництва високоякісної металургійної продукції. Фахівці повинні мати високий рівень кваліфікації для роботи з сучасним технічним обладнанням. Загальною тенденцією є те, що галузь металургії вимагає інтегрованого підходу до управління витратами, враховуючи усі аспекти виробництва, від сировини до готової продукції, та пристосування до змін в економічному, екологічному та ринковому середовищі.

Залежність від ринкових цін на металургійну продукцію є критичною для підприємств цієї галузі. Зміни у цінах на металеві матеріали та вироби

можуть впливати на фінансовий стан підприємства, тому важливо ефективно управляти витратами, щоб забезпечити його конкурентоспроможність і стійкість. Підприємства металургійної галузі повинні адаптуватися до ринкових тенденцій і реагувати на зміни цін для забезпечення оптимального фінансового результату. Ефективне управління витратами включає в себе пошук ефективних шляхів зниження витрат на виробництво металургійної продукції. Це може включати в себе оптимізацію процесів виробництва, раціоналізацію використання енергоресурсів, ефективний контроль за якістю сировини та обладнанням, а також вдосконалення логістичних процесів. У разі зниження цін на ринку підприємства можуть шукати інноваційні методи виробництва, використання більш ефективних технологій, а також розробка нових продуктів або виробничих напрямків. Гнучкість у реагуванні на ринкові умови є ключовою для забезпечення стійкості підприємства в умовах зміни цін на металургійну продукцію. Враховуючи динаміку ринку, підприємства також можуть розглядати можливості диверсифікації продукції, пошук нових ринків збуту або розвиток стратегій цінового управління. Усі ці заходи спрямовані на забезпечення сталості та прибутковості підприємства в умовах змін ринкових умов.

Сезонність та ринкові коливання представляють виклики для галузі металургії, оскільки вони можуть викликати зміни в обсягах виробництва та попиту на металеві продукти. Сезонні варіації можуть бути пов'язані з піковим попитом на деякі види металевої продукції в певний період року, наприклад, в зв'язку зі збільшеним будівельним або автомобільним виробництвом. Управління витратами в умовах сезонних змін включає в себе розробку гнучких виробничих графіків, планування обсягів запасів сировини та готової продукції, а також оптимізацію роботи персоналу залежно від потреб ринку. Дієве вирішення цих завдань може допомогти зменшити витрати та підвищити ефективність виробництва. Ринкові коливання можуть виникати через економічні труднощі, зміни в технологічних трендах або геополітичні фактори. Гнучкість управління витратами дозволяє підприємствам

металургійної галузі ефективно реагувати на такі зміни, в тому числі шляхом оптимізації бізнес-процесів, пошуку нових ринків та виробничих напрямків, а також розробки стратегій ризик-менеджменту. Загальна гнучкість в управлінні витратами допомагає підприємствам галузі металургії забезпечити стабільність та стійкість у змінних умовах ринку, зберігаючи при цьому конкурентоспроможність[27].

Велика кількість постачальників сировини та перевізників металургійної продукції визначає складний характер управління витратами для підприємств цієї галузі. Забезпечення постійного та надійного доступу до необхідної сировини від різноманітних постачальників стає важливим елементом виробничого процесу. Ефективне управління витратами передбачає детальний облік та аналіз роботи з усіма постачальниками та перевізниками. У зв'язку з різноманітністю цих сторін, підприємства металургійної галузі повинні вести системний облік та контроль за умовами постачання сировини, укладеними угодами та транспортними послугами. Це може включати в себе періодичний аналіз конкурентоспроможності постачальників, оцінку їхньої надійності та здатності виконувати умови угод. Додатково, важливим аспектом управління витратами є вибір ефективних та економічних перевізників для доставки металургійної продукції на ринок. Це може включати угоди з різними транспортними компаніями та пошук оптимальних маршрутів перевезення з метою зменшення витрат на логістику. Загальний підхід до управління витратами повинен передбачати постійний моніторинг та оновлення взаємовідносин із постачальниками та перевізниками, спрямований на забезпечення ефективності та економії ресурсів у виробничому процесі металургійного підприємства.

Необхідність дотримання екологічних стандартів у галузі металургії визначає стратегічний напрямок управління витратами на підприємствах. Виробництво металургійних виробів нерідко супроводжується значними екологічними викликами, врахування яких стає важливим аспектом підприємницької стратегії. Управління витратами в цьому контексті включає

в себе активне інвестування в технології та процеси, які відповідають високим екологічним стандартам та забезпечують максимально можливий рівень безпеки для природного середовища. Підприємства повинні вдосконалювати свої технологічні підходи та впроваджувати ефективні методи обробки сировини з мінімізацією негативного впливу на навколишнє середовище. Цей процес може включати у себе постійне дослідження та впровадження інновацій, спрямованих на зменшення викидів шкідливих речовин та оптимізацію використання енергоресурсів. Підприємства також зобов'язані дотримуватися законодавства та нормативів у сфері екології, і це стає необхідною частиною стратегії управління витратами для забезпечення сталого та екологічно відповідального виробництва металургійних виробів.

Специфіка управління кадрами в галузі металургії визначається потребою в ефективному керівництві персоналом, що взаємодіє з виробничим процесом та виконує завдання управління витратами. Підприємства повинні активно вдосконалювати систему підготовки та підвищення кваліфікації свого персоналу з урахуванням специфічних вимог металургійного виробництва. Управління витратами включає в себе не лише оптимізацію фінансових процесів, але й ефективне розподілення робочих ресурсів серед працівників. Персонал, що працює в металургійному виробництві, повинен мати високий рівень кваліфікації та розуміння особливостей технологічних процесів. Вдосконалення системи управління персоналом також передбачає розвиток механізмів мотивації, що враховують специфіку роботи в металургійній галузі.

Це може включати в себе систему стимулювання за результатами, надання можливостей для професійного зростання та підвищення соціальних гарантій працівників.

Загалом, специфіка управління кадрами в металургійній галузі вимагає поєднання фахової кваліфікації з умінням ефективно взаємодіяти з виробничими процесами та враховувати особливості управління витратами на підприємстві.

2.2. Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку витрат на ПП «ДЕНК ТПР»

Організація і методика аналітичного і синтетичного обліку витрат є важливим аспектом фінансового управління підприємства. Для ПП "ДЕНК ТПР" можна розглянути загальний підхід до обліку витрат з використанням аналітичного та синтетичного підходів.

Аналітичний облік витрат - Визначення ключових витратних статей, пов'язаних із виробництвом, збутом, адмініструванням та іншими аспектами діяльності підприємства. Визначення об'єктів витрат (продукційні відділи, проекти, підрозділи) для більш точного визначення, де саме відбувається витрата ресурсів. Реєстрація витрат в залежності від їхнього часового виникнення (денна, місячна, квартальна звітність). Використання кодів для ідентифікації конкретних видів витрат і їхніх характеристик.

Синтетичний облік витрат - систематизація витрат за групами (виробничі, адміністративні, збутові тощо) для формування синтетичних рахунків.

Присвоєння унікальних кодів синтетичним рахункам, що дозволяє легко ідентифікувати категорії витрат на рівні головних і субрахунків. Регулярне формування синтетичних звітів для керівництва підприємства, що відображають загальну картину витрат та динаміку їхнього змінення. Використання синтетичних рахунків для складання фінансової звітності та представлення внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерам. Застосування синтетичного обліку для проведення аналізу витрат та вироблення стратегій управління фінансовими ресурсами.

ІТ-засоби для обліку витрат - Впровадження інтегрованих ERP-систем для автоматизації обліку витрат та забезпечення їхньої системної відслідковуваності. Використання спеціалізованих програм для бюджетування витрат, що дозволяють планувати та відстежувати витрати в реальному часі. Використання інструментів для автоматизованого аналізу

витрат та визначення ефективних стратегій управління.

Впровадження систематичного та комплексного підходу до аналітичного і синтетичного обліку витрат дозволяє ефективно керувати фінансовими ресурсами підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

На підприємстві "ДЕНК ТПР" використовується журнально-ордерна форма обліку, яка передбачає зберігання первинних документів у спеціальних регістрах за датою їх складання. Ця інформація потім відображається в Головній книзі, яка містить повну інформацію по кожному рахунку, початкове і кінцеве сальдо, а також обороти рахунків. Для автоматизації обліку використовується програма 1С: Бухгалтерія 7.7, яка включає розділи з відповідними функціональностями.

1.Оформлення первинних документів, таких як прибуткові та вихідні касові ордери, виписки з банку, платіжні доручення.

2.Оформлення документів, пов'язаних з товарами і послугами, слідкування за номенклатурою, облік господарських операцій з продажу товарів, створення звітності з продажу продукції для аналітики.

3.Автоматизація складського обліку, спостереження за рухом товарно-матеріальних цінностей, обчислення собівартості продукції, автоматизована генерація звітів з виробництва продукції.

4.Створення документів, пов'язаних з переміщенням, прийняттям, передачею основних засобів, нарахування амортизації на основні засоби та інші активи, облік нематеріальних активів.

5.Облік витрат, утримання, компенсацій з зарплати, створення нових видів виплат, облік кадрів, облік податків з зарплати.

6.Оформлення авансових звітів, проведення операцій з іншими підприємствами.

7.Забезпечення звітності з фінансового та інших видів обліку, надання примірників декларацій зі сплати податків, а також звітів Державної служби статистики.

На підприємстві "ДЕНК ТПР" використовується журнально-ордерна форма обліку, де первинні документи, що підтверджують господарські операції, зберігаються в спеціальних регістрах за датою їх складання. Інформація з цих регістрів консолідується в Головній книзі, яка включає повну інформацію про кожен рахунок, його початкове і кінцеве сальдо та обороти[27].

Облік на підприємстві здійснюється автоматизовано за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 7.7, яка охоплює різні аспекти діяльності.

1.Автоматизоване оформлення первинних документів, таких як прибуткові та вихідні касові ордери, виписки з банку, платіжні доручення.

2.Документообіг та облік господарських операцій з продажу товарів, зможе створювати звітність для аналітики.

3.Автоматизація складського обліку, облік руху товарно-матеріальних цінностей, розрахунок собівартості продукції.

4.Створення документів, пов'язаних з переміщенням, прийняттям та передачею активів, нарахування амортизації.

5.Облік витрат, утримання, компенсацій із зарплати, можливість створювати нові види виплат.

6.Оформлення авансових звітів, проведення операцій з іншими підприємствами.

7.Формування звітів з фінансового та інших видів обліку, надання декларацій та звітів Державній службі статистики.

Крім того, компанія 1С надає сервіс 1С-Звітність для електронної відправки звітності контролюючим органам. Однак цей сервіс має певні недоліки, такі як застарілість, несумісність з сучасною технікою та недостатній рівень захисту інформації. Зокрема, його потрібно оновити або розглянути альтернативні програмні рішення. При цьому слід також виправити недоліки у Наказі про облікову політику, зазначивши деталі обліку, форми фінансової звітності та інші важливі аспекти діяльності підприємства

На підприємстві "ДЕНК ТПР" відсутній аудит, що створює можливість

для виникнення неточностей в звітності або випадків шахрайства з боку працівників. Зокрема, важливим аспектом є аудит обліку матеріально-технічних засобів (МШП) для попередження можливих недоліків у використанні та передачі цих активів. Підприємство веде оперативний, бухгалтерський та статистичний облік, при цьому використовуючи спрощену звітність згідно з національними положеннями. П(С)БО 25 визначає зміст і форму фінансової звітності для малих підприємств, але існують проблеми в формуванні управлінської звітності через відсутність методичних рекомендацій і законодавчої бази. Оперативна звітність, така як звіти про виробництво та реалізацію послуг, надає інформацію про виробничу діяльність. Однак для ефективного управління також важлива оперативна фінансова інформація, яка дозволяє відслідковувати реальний стан справ на підприємстві. Відсутність чітких визначень та методичних рекомендацій у законодавстві ускладнює формування управлінської звітності та призводить до відсутності зразків управлінських звітів в облікових програмах. Зазначені проблеми щодо визначення основних та нематеріальних активів, а також вартісної оцінки, призводять до труднощів у веденні їх обліку. У контексті відсутності аудиту та нестабільної законодавчої бази важливо покращити контроль та управління обліком для запобігання можливим ризикам та забезпечення надійності фінансової звітності підприємства.

2.3. Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР»

Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на ПП "ДЕНК ТПР" є важливою складовою ефективного фінансового управління. Нижче представлений загальний огляд моніторингу аналітичного забезпечення витрат. На підприємстві "ДЕНК ТПР" проводиться систематичний аналіз витрат з метою детального вивчення фінансових

ресурсів та їх оптимізації. Аналіз витрат на різних етапах включає визначення основних елементів витрат та класифікацію їх за категоріями. Цей підхід дозволяє виявити ключові напрямки фінансових витрат, спростити облік та отримати більш детальне уявлення про фінансовий стан підприємства. Зокрема, порівняння планованих та фактичних витрат становить важливий етап аналізу. Це дозволяє виявити відхилення між запланованими бюджетами та реально витраченими ресурсами. Підприємство відділяє основні категорії витрат та аналізує виникнення відхилень для кожної з них. Через цей процес, керівництво отримує змогу оперативно реагувати на зміни в фінансовому стані та вчасно коригувати стратегії управління витратами. Аналіз причин відхилень від планованих показників є ключовим етапом у розумінні динаміки витрат. Цей процес включає в себе вивчення факторів, які призвели до відхилень, а також визначення можливих шляхів оптимізації та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Загальний аналіз витрат є необхідною складовою стратегії управління фінансами, оскільки він дозволяє підприємству не лише контролювати витрати, але й постійно вдосконалювати свої фінансові практики, адаптуючись до змін у бізнес-середовищі.

Моніторинг ефективності витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР" є важливою складовою стратегії фінансового управління. Для досягнення максимальної продуктивності та оптимізації витрат використовуються різні підходи та інструменти. По-перше, проводиться визначення ключових показників ефективності (KPI) для кожної категорії витрат.

Це означає визначення метрик, які дозволяють об'єктивно вимірювати результати та вплив витрат на бізнес-процеси. Наприклад, для витрат на виробництво можуть бути визначені KPI, такі як собівартість одиниці продукції, ефективність використання сировини тощо. Спостереження за змінами KPI є постійним процесом. Аналізуючи зміни в цих показниках, керівництво може швидко реагувати на можливі відхилення та приймати відповідні коригуючі заходи. Наприклад, якщо вартість виробництва збільшилася, можливо, необхідно переглянути постачальницькі контракти або

впровадити ефективніші технології. Аналіз тенденцій у витратах грає важливу роль у стратегічному управлінні. Спостереження за динамікою витрат дозволяє визначити, як вони змінюються з часом та як це впливає на загальну фінансову продуктивність підприємства. Цей аналіз може слугувати основою для коригування стратегії витрат та виробничих процесів для досягнення максимальної результативності. Забезпечення відповідності стратегічним цілям підприємства є ключовим завданням в моніторингу ефективності витрат. Аналізуючи витрати у контексті стратегічних цілей, підприємство може забезпечити, що кожен витратний елемент спрямований на досягнення основних метоцільових завдань. Такий підхід сприяє гармонійному розвитку підприємства та підтримує його конкурентоспроможність на ринку.

В рамках сегментації витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР" важливо ретельно розподілити витрати на ключові сегменти бізнесу. Цей процес передбачає визначення та виділення основних областей, де здійснюються витрати, наприклад, виробництво, маркетинг, логістика та інші. Аналізуючи витрати в кожному сегменті, можна визначити прибутковість кожного з них та їхній внесок у загальний дохід підприємства. Це означає врахування того, які сегменти приносять найбільший прибуток, і які можуть бути менш прибутковими чи потребують оптимізації. Важливим етапом є впровадження заходів для оптимізації витрат в найменш прибуткових сегментах.

Перегляд бізнес-процесів, удосконалення ефективності витрат, перегляд контрактів з постачальниками та інші стратегії з метою зменшення витрат та збільшення прибутковості. Сучасні методи аналізу дозволяють виявляти найменш ефективні сегменти, встановлювати причини їхньої меншої прибутковості та розробляти конкретні заходи для покращення ситуації. Це сприяє забезпеченню більш ефективного розподілу ресурсів та збільшенню загальної прибутковості підприємства.

Прогнозування витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР" базується на комплексному аналізі історичних даних. Використовуючи ці дані, можна ретельно вивчити тенденції витрат в минулому і визначити основні фактори,

які впливають на їхню динаміку. Основною складовою прогнозування є аналіз впливу зовнішніх факторів на майбутні витрати. Серед таких факторів можуть бути інфляція, зміни цін на ресурси, коливання на ринку та інші економічні та соціальні аспекти. Ретельне вивчення цих факторів дозволяє враховувати їх вплив при розробці прогнозів витрат. Розробка бюджетів і планів витрат ґрунтується на підготовці детальних прогнозів на основі аналізу історичних даних та урахуванні зовнішніх факторів. Створення реалістичних бюджетів є ключовим етапом управління фінансами підприємства. Врахування прогнозованих витрат у бюджетах дозволяє підприємству більш ефективно розпоряджатися фінансовими ресурсами та уникати несподіваних витрат. Такий підхід до прогнозування витрат допомагає підприємству бути готовим до змін у фінансовому середовищі, максимізувати ефективність використання ресурсів та досягати стратегічних цілей в умовах економічної нестабільності.

Впровадження ефективних систем контролю витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР" є невід'ємною частиною стратегії фінансового управління. Основною метою цього процесу є визначення і впровадження систем контролю, які забезпечать ефективний моніторинг та управління витратами. Спочатку визначаються ключові системи контролю витрат, враховуючи специфіку діяльності підприємства та його фінансові потреби. Для підвищення ефективності використовуються автоматизовані інструменти, такі як програмне забезпечення для моніторингу та аналізу витрат.

Це дозволяє забезпечити точність та оперативність контролю за витратами в режимі реального часу. Розробляються процедури виявлення та усунення можливих порушень у сфері витрат. Це включає в себе систему внутрішнього аудиту, яка ретельно перевіряє фінансові операції та виявляє будь-які аномалії чи невідповідності управлінським стандартам. Автоматизовані інструменти також використовуються для виявлення потенційних ризиків та надання оперативної звітності. Впровадження ефективних систем контролю витрат є стратегічно важливим етапом, спрямованим на оптимізацію фінансових процесів та забезпечення стійкості

підприємства в умовах змінного економічного середовища.

Звітність та комунікація в сфері витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР" є ключовим елементом ефективного фінансового управління. Регулярна підготовка звітів призначена для високого керівництва та має на меті детальний аналіз витрат та їхнього впливу на фінансовий стан підприємства. Звіти ретельно розробляються з урахуванням основних елементів витрат та їхніх категорій. Аналіз планованих та фактичних витрат забезпечує об'єктивне уявлення про ефективність фінансового управління. Виявлення відхилень та аналіз причин дозволяють швидко реагувати на зміни в економічному середовищі та коригувати стратегії управління витратами. Ключовим етапом є спілкування результатів аналізу з високим керівництвом. Звіти не лише надають інформацію про фінансовий стан, але і висвітлюють перспективи оптимізації витрат та досягнення стратегічних цілей.

Цей процес комунікації сприяє взаєморозумінню між фінансовим відділом та вищим керівництвом, що, в свою чергу, сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Звітність та комунікація у сфері витрат на "ДЕНК ТПР" покликані забезпечити прозорість, ефективність та стратегічну управлінську діяльність, спрямовану на досягнення фінансового успіху підприємства[27].

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи поліпшення облікового забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР»

Удосконалення облікового забезпечення управління витратами на ПП "ДЕНК ТПР" може бути важливим кроком для покращення фінансової ефективності підприємства. Впровадження сучасних програмних рішень для обліку витрат є стратегічним кроком для ПП "ДЕНК ТПР", що дозволить підприємству значно поліпшити ефективність управління фінансами. Сучасні програми надають комплексні можливості для аналізу, моніторингу та оптимізації витрат в реальному часі, забезпечуючи точні та швидкі результати. Однією з ключових переваг використання сучасних програм є можливість автоматизованого збору та обробки даних. Програмне забезпечення для обліку витрат дозволяє автоматично інтегрувати дані з різних джерел, включаючи банківські та касові операції, витрати на постачальників та інші фінансові транзакції. Це спрощує процес обліку та усуває можливі помилки, пов'язані з ручним введенням даних. Завдяки функціям миттєвого аналізу, підприємство може відстежувати витрати в режимі реального часу. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі та приймати обґрунтовані рішення для оптимізації витрат. Крім того, сучасні програми для обліку витрат часто включають аналітичні інструменти, які дозволяють розглядати витрати в різних категоріях та аспектах. Аналітичний звіт може бути налаштований для вивчення конкретних показників, таких як витрати на рекламу, оплату праці, закупівлі матеріалів тощо.

Важливо відзначити, що такі програмні рішення не лише полегшують облік витрат, але й сприяють вдосконаленню стратегій управління фінансами. Вони дозволяють ефективно аналізувати ефективність фінансових стратегій та вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі[28].

Впровадження автоматизованих інструментів для збору, аналізу та контролю витрат має великий потенціал полегшити та оптимізувати рутинні операції на підприємстві, надаючи можливість зосередитися на стратегічних аспектах управління та розвитку бізнесу. Автоматизовані інструменти дозволяють ефективно збирати дані про витрати з різних джерел, включаючи банківські виписки, касові операції, рахунки постачальників та інші фінансові транзакції. Це значно спрощує процес збору інформації та усуває ризик помилок, пов'язаних із ручним введенням даних. Аналітичні можливості автоматизованих інструментів дозволяють проводити глибокий аналіз витрат в різних категоріях та аспектах діяльності підприємства. Здійснюючи порівняння планованих та фактичних витрат, такі інструменти виявляють відхилення та допомагають в ідентифікації причин невідповідностей. Це надає можливість керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації витрат та підвищення ефективності управління ресурсами. Контроль витрат стає більш ефективним завдяки автоматичним системам моніторингу. Автоматизовані інструменти надають можливість встановлювати ліміти витрат, сповіщати про перевищення цих лімітів та автоматично виявляти можливі порушення в області витрат. Окрім цього, використання цифрових інструментів забезпечить підприємство швидким доступом до актуальної фінансової інформації. Це важливо для оперативного реагування на зміни в економічному середовищі та швидкого прийняття стратегічних рішень. Загалом, автоматизація процесів збору, аналізу та контролю витрат відкриває нові можливості для ефективного та стратегічного управління фінансами на підприємстві. Посилення контролю є ключовим елементом в управлінні витратами на підприємстві. Удосконалення системи внутрішнього контролю відображається на всіх етапах управлінського процесу та спрямоване на зменшення ризиків помилок та випадків шахрайства[29].

Одним з аспектів удосконалення системи внутрішнього контролю є встановлення чітких процедур та стандартів для кожного етапу управління витратами. Це включає в себе правила подання та затвердження витрат,

механізми моніторингу та авторизації операцій, а також визначення відповідальних осіб за кожний етап управління витратами. Важливою складовою є впровадження ефективних інструментів контролю, таких як системи автоматизованого аналізу та виявлення аномалій. Ці інструменти допомагають вчасно виявляти невідповідності в обліку витрат, що може бути ознакою можливих проблем чи навіть шахрайства. Постійний моніторинг та аудит внутрішнього контролю дозволяють періодично оцінювати його ефективність та вносити необхідні корективи. Це включає в себе проведення регулярних перевірок, перегляд політик та процедур, а також навчання персоналу щодо дотримання встановлених стандартів. Посилення контролю також вимагає залучення всіх рівнів управління та працівників у процес внутрішнього контролю. Важливо встановити чітку систему звітності та взаємодії між відділами для ефективного виявлення та усунення будь-яких відхилень в обліку витрат. Узагальнюючи, посилення контролю в управлінні витратами передбачає комплексний підхід, який включає в себе встановлення стандартів, використання сучасних інструментів аналізу, регулярний моніторинг та взаємодію всіх учасників управлінського процесу[30].

Стратегічне планування в управлінні витратами на підприємстві є важливим етапом, оскільки воно передбачає перегляд та адаптацію стратегій управління витратами для ефективного відповіді на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. У контексті стратегічного планування витрат, підприємство повинно систематично переглядати свої підходи до управління витратами, враховуючи зміни в ринкових умовах, конкурентному середовищі, технологічних та економічних трендах. Цей процес вимагає глибокого аналізу внутрішніх операцій та зовнішніх факторів, які можуть впливати на витрати.

Однією з ключових складових стратегічного планування витрат є визначення стратегічних цілей управління витратами, які відповідають стратегічній місії та завданням підприємства. Ці цілі можуть включати оптимізацію витрат, підвищення ефективності операцій, покращення якості продукції чи послуг, а також впровадження інновацій у процесах управління

витратами. Під час стратегічного планування важливо враховувати не тільки внутрішні, але й зовнішні фактори, такі як зміни в законодавстві, економічні та соціокультурні тенденції. Адаптація стратегій витрат до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі дозволяє підприємству ефективно управляти ризиками та використовувати нові можливості. Зокрема, стратегічне планування включає в себе визначення ключових пріоритетів управління витратами, розробку довгострокових планів дій, виявлення потенційних ризиків та розробку стратегій їхнього управління. Цей процес сприяє адаптації підприємства до змін, підвищує його конкурентоспроможність та сприяє стійкому розвитку в умовах невизначеності та динаміки ринку [32].

Ефективна комунікація в управлінні витратами включає в себе посилення співпраці та обміну даними між різними відділами підприємства з метою кращого розуміння витрат та їх впливу на різні сфери діяльності. Цей підхід допомагає створити єдиний інформаційний простір, де всі відділи мають доступ до актуальних даних та можуть взаємодіяти для оптимізації управління витратами. Забезпечення ефективної комунікації передбачає встановлення зручних інструментів для обміну інформацією між відділами, таких як спеціалізовані програмні рішення чи системи електронної пошти. Це дозволяє швидко та безперешкодно передавати дані, що стосуються витрат, та забезпечує невідкладний обмін необхідною інформацією між відділами. Посилення співпраці різних відділів сприяє взаємному розумінню особливостей кожного сегмента діяльності підприємства та його витрат.

Це дозволяє керівництву та рішенням управлінцям отримувати повний обсяг інформації щодо витрат і виявляти можливості для їх оптимізації та зменшення. Ефективна комунікація включає в себе не лише передачу даних, але і активний обмін ідеями та відгуками між відділами. Такий обмін допомагає виявляти нові підходи до управління витратами, вирішувати поточні проблеми та спільно розробляти стратегії для досягнення ефективності в управлінні витратами на всьому підприємстві. Основною

метою є створення єдиної комунікаційної системи, що сприяє взаєморозумінню та спільним зусиллям у досягненні фінансової стійкості та оптимізації витрат[31].

3.2. Напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами на ПП «ДЕНК ТПР»

Впровадження інтегрованої ERP-системи є ключовим етапом у вдосконаленні управління витратами на підприємстві "ДЕНК ТПР". Ця система надає повний спектр автоматизованих рішень, спрямованих на оптимізацію бізнес-процесів та забезпечення ефективного управління фінансами. Впровадження ERP-системи дозволить автоматизувати процеси бухгалтерського обліку, включаючи облік витрат, створення фінансових звітів та контроль над бюджетом. Система дозволяє ефективно керувати запасами, визначати оптимальні рівні запасів, автоматизувати процеси замовлення та моніторингу поставань. Аналітичні можливості ERP-системи дозволяють проводити детальний аналіз фінансових даних, що допомагає у прогнозуванні майбутніх витрат та розробці стратегій оптимізації. ERP дозволяє створювати зручні інтерфейси для взаємодії з постачальниками, сприяючи автоматизації процесів замовлення та обробки витрат. Забезпечує можливість миттєвого моніторингу фінансових показників, дозволяючи управлінцям оперативно реагувати на будь-які зміни та оптимізувати бюджет.

ERP-система визначає права доступу до інформації, що зменшує ризик несанкціонованого доступу та допомагає в управлінні конфіденційністю. Аналітика та звітність ERP допомагають керівництву отримувати об'єктивну інформацію для прийняття стратегічних рішень, спрямованих на ефективне управління витратами. В цілому, впровадження ERP-системи на підприємстві "ДЕНК ТПР" створить надійну основу для ефективного управління витратами, автоматизації процесів та підвищення загальної продуктивності бізнесу.

Вдосконалення системи управління запасами є важливим елементом оптимізації витрат на підприємстві "ДЕНК ТПР". Оптимізація цих процесів може допомогти знизити витрати на зберігання та закупівлю запасів, а також підвищити ефективність управління запасами. Один з ключових аспектів удосконалення системи управління запасами - це використання точних методів прогнозування попиту. Для цього можна використовувати аналіз минулих продажів, трендів у споживчому попиті, сезонних варіацій та інших факторів, що впливають на попит. Використання прогнозів дозволяє точніше планувати кількість запасів, уникати надмірних закупівель або нестачі товарів на складі. Оптимізація запасів також включає в себе розробку ефективних стратегій управління запасами. Це означає визначення оптимальних рівнів запасів для різних товарних позицій, урахування швидкості обороту товарів, часу доставки від постачальників та інших факторів, що впливають на ефективність управління запасами.

Крім того, важливим аспектом оптимізації є покращення комунікації з постачальниками. Встановлення ефективної системи співпраці з постачальниками, обговорення термінів поставок, умов співпраці та можливостей оптимізації поставок може допомогти у зменшенні часу доставки та оптимізації обсягів запасів на складі.

Додатково, впровадження автоматизованих систем управління запасами (наприклад, за допомогою спеціалізованих програмного забезпечення) може спростити процеси моніторингу запасів, дозволяючи в реальному часі відстежувати обсяги товарів на складі та автоматично оновлювати запаси відповідно до змін попиту[33].

Усі ці заходи спрямовані на оптимізацію управління запасами, що дозволить підприємству "ДЕНК ТПР" ефективніше використовувати ресурси, уникати надмірних запасів та забезпечити більш точне планування закупівель.

Аналіз та оптимізація постачальницького ланцюга є важливим етапом у покращенні управління витратами на підприємстві "ДЕНК ТПР". Ефективний постачальницький ланцюг може значно впливати на конкурентоспроможність

підприємства, а тому проведення аналізу та оптимізація цього процесу є ключовим для досягнення оптимальних умов закупівель і зниження витрат. Початок оптимізації постачальницького ланцюга включає в себе ретельний аналіз ефективності кожного постачальника. Перевірка якості продукції або послуг, наданих постачальником, щоб переконатися, що вони відповідають вимогам підприємства. Оцінка фінансової стійкості постачальника та його здатності надавати товари або послуги відповідно до графіка. Вивчення історії поставок та дотримання постачальником графіку поставок. Аналіз цін постачальника порівняно з ринковими стандартами та конкурентами.

Впровадження системи контролю витрат для підприємства "ДЕНК ТІР" є стратегічним кроком у напрямку ефективного управління фінансовими ресурсами. Ця система передбачає встановлення механізмів контролю витрат на всіх етапах виробничого процесу та здійснення систематичного моніторингу та аналізу для виявлення відхилень від бюджетних планів та незадовільних рівнів ефективності. Механізми контролю витрат включають в себе ретельне бюджетування, де розробляється детальний бюджет з урахуванням різних категорій витрат, авторизацію витрат для підтвердження відповідності бюджетним обмеженням, а також впровадження системи звітності для збору інформації про витрати на всіх етапах виробництва. У рамках моніторингу та аналізу витрат, важливо виявляти відхилення між фактичними та запланованими бюджетними значеннями. Це дозволяє вчасно реагувати на невідповідності та вдосконалювати стратегії управління витратами [34].

Аналіз ефективності витрат включає в себе визначення рівня ефективності на кожному етапі виробництва та ідентифікацію можливостей для оптимізації. Загальна мета впровадження системи контролю витрат полягає в підвищенні ефективності управління фінансами, зменшенні невиправданих витрат, та підтримці фінансової стабільності підприємства. Цей підхід допоможе уникнути перевищення бюджету, підвищити контроль за фінансами та сприяти загальній стійкості бізнесу [35, с.61-66].

Використання аналітики для прийняття рішень є необхідним елементом ефективного управління підприємством "ДЕНК ТПР". Цей підхід передбачає регулярний аналіз фінансових показників та застосування ключових показників ефективності (КРІ) для забезпечення обґрунтованості та результативності управлінських рішень. Проведення систематичного аналізу фінансових показників дозволяє отримувати об'єктивну картину фінансового стану підприємства. Це включає в себе оцінку валового прибутку, фінансового результату від операційної діяльності, доходів та витрат. На основі цього аналізу можна виявити тенденції, визначити фактори впливу на фінансові показники та вчасно реагувати на зміни. Ключові показники ефективності (КРІ) визначаються відповідно до стратегічних цілей підприємства і використовуються для відстеження та визначення результативності діяльності. Наприклад, КРІ можуть включати такі показники, як чистий прибуток на одиницю продукції, оборотність запасів, рентабельність інвестицій тощо. Ці показники надають можливість оперативно оцінювати досягнення цілей, виявляти слабкі місця та впроваджувати корективні заходи.

Важливо не лише проводити аналіз та визначати КРІ, але й інтегрувати отримані дані в процес управління. Застосування аналітики в управлінському процесі дозволяє приймати обґрунтовані рішення на основі об'єктивних даних. Це може включати в себе коригування стратегій, оптимізацію бізнес-процесів та ресурсного використання, а також прогнозування та планування на майбутнє [34].

Такий комплексний підхід до використання аналітики допомагає забезпечити ефективне управління підприємством, сприяючи досягненню стратегічних цілей та утриманню конкурентоспроможності на ринку. Впровадження стратегії підвищення фінансової грамотності серед персоналу визначається як пріоритетна мета для підприємства "ДЕНК ТПР". Цей процес передбачає проведення систематичних навчань та тренінгів з метою розширення знань та навичок у сфері управління витратами та ефективного використання аналітичних інструментів. Організація регулярних навчань та

тренінгів є ключовим елементом стратегії підвищення фінансової грамотності персоналу. Це включає в себе проведення семінарів, лекцій, воркшопів, де співробітники отримають углиблені знання щодо управлінських аспектів витрат та можливостей аналітичних інструментів для оптимізації фінансових процесів. Підвищення фінансової грамотності передбачає активне залучення як керівництва, так і працівників до процесів планування та контролю витрат. Це може включати в себе участь у фінансових засіданнях, обговорення бюджетів, регулярні звіти та аналіз фінансової діяльності. Спільна участь різних рівнів персоналу в цих процесах сприятиме розумінню фінансових цілей та об'єктивів. Створення позитивного фінансового середовища передбачає розбудову корпоративної культури, яка підтримує важливість фінансової грамотності. Створення інформаційних ресурсів, доступ до яких буде забезпечено всім працівникам, сприятиме постійному розвитку фінансових навичок та свідомого відношення до управління витратами. В цілому, стратегія підвищення фінансової грамотності персоналу визначається як комплексний підхід, спрямований на розвиток знань, навичок та свідомого фінансового підходу серед усіх членів команди, щоб сприяти ефективному управлінню витратами та досягненню стратегічних цілей підприємства[40, с.8].

Впровадження технологій Big Data та аналізу даних визначається як ключовий напрям для підприємства "ДЕНК ТПР". Цей стратегічний крок передбачає використання сучасних технологій для обробки та аналізу великих обсягів даних, що в результаті дозволяє ефективно виявляти тенденції та оптимізувати витрати. Використання технологій Big Data надає можливість підприємству збирати, зберігати та аналізувати великі обсяги різноманітних даних з різних джерел. Це включає в себе дані про виробництво, фінансові транзакції, логістику, споживацькі відгуки та інші важливі параметри. Аналіз цих даних дозволяє виявляти приховані зв'язки, розуміти споживчі попити та передбачати ринкові тенденції. Використання аналітичних інструментів на базі Big Data допомагає підприємству приймати обґрунтовані рішення на

основі об'єктивних даних. За допомогою алгоритмів машинного навчання та статистичного аналізу можна виявляти оптимальні стратегії в управлінні витратами, виявляти резерви для їх зменшення та забезпечувати ефективне використання ресурсів. Такий підхід до використання технологій Big Data не лише покращує аналітичні можливості підприємства, але й сприяє інноваційному розвитку, підвищує конкурентоспроможність та сприяє швидкому адаптуванню до змін у бізнес-середовищі. Це стає важливим елементом стратегії управління витратами, спрямованої на максимізацію ефективності та досягнення стійкого фінансового успіху.

ВИСНОВКИ

В результаті вивчення та аналізу теоретичних основ обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства, було встановлено, що витрати є важливим об'єктом обліку та аналізу, який має велике значення для управлінського процесу. Правильне обліково-аналітичне забезпечення дозволяє ефективно контролювати та управляти витратами, забезпечуючи фінансову стабільність підприємства.

Оцінка обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на прикладі ПП "ДЕНК ТПР" показала, що галузеві особливості діяльності підприємства впливають на організацію та методику обліку витрат. Важливою частиною обліково-аналітичного забезпечення є визначення витратних центрів та облікових кодів, що дозволяє деталізувати витрати та встановити взаємозв'язок між ними.

Моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві є важливою складовою для забезпечення актуальності та достовірності облікової інформації. Систематична перевірка та оновлення обліково-аналітичних даних дозволяє уникнути помилок та забезпечити надійну основу для управлінських рішень.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві може бути досягнуте шляхом поліпшення методів обліку та аналізу витрат, підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу та впровадження сучасного програмного забезпечення.

Напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві включають створення інтегрованих інформаційних систем та впровадження автоматизованих засобів аналізу витрат.

У висновках підкреслено важливість правильного обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві та необхідність постійного вдосконалення цього процесу для досягнення ефективного управління витратами та забезпечення фінансової стабільності підприємства.

В ході дослідження була проведена детальний аналіз сутності витрат як об'єкта обліку та аналізу. Виявлено, що витрати представляють собою об'єкт фінансового обліку, який включає в себе різні категорії витрат, такі як сировина, оплата праці, амортизація тощо. Розгляд сутності витрат в контексті обліково-аналітичного забезпечення є важливим етапом для раціонального управління фінансами підприємства. Науковий аналіз підтвердив необхідність використання сучасних підходів до обліково-аналітичного забезпечення управління витратами. Врахування наукових засад дозволяє підприємству оптимізувати витрати, забезпечуючи ефективне ведення бухгалтерського обліку та аналізу фінансових показників. Галузеві особливості діяльності ПП "ДЕНК ТПР" були ретельно досліджені, враховуючи їх вплив на обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. Це дозволило виявити конкретні аспекти, які необхідно враховувати при впровадженні системи управління витратами. Була проведена детальна оцінка організації і методики аналітичного і синтетичного обліку витрат на ПП "ДЕНК ТПР". Виявлені сильні та слабкі сторони існуючої системи обліку, що є важливим кроком для подальшого удосконалення процесів управління витратами. Проведений моніторинг дозволив отримати об'єктивну оцінку ефективності аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві. Виявлені можливості для вдосконалення та впровадження нових підходів. Здійснено визначення конкретних шляхів поліпшення облікового забезпечення управління витратами на підприємстві, включаючи вдосконалення процедур, впровадження сучасних технологій та підвищення кваліфікації персоналу.

На основі проведеного аналізу та визначення шляхів поліпшення були розроблені конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами на ПП "ДЕНК ТПР".

Виявлено, що витрати на підприємстві представляють собою складний об'єкт фінансового управління, і систематизація їхньої сутності є важливим кроком для забезпечення ефективного обліково-аналітичного управління.

Використання сучасних наукових засад у галузі обліку та аналізу витрат дозволяє підприємству підвищити точність інформації, що використовується для прийняття стратегічних управлінських рішень. Врахування специфічних особливостей діяльності ПП "ДЕНК ТІР" у дослідженні дало можливість адаптувати теоретичні підходи до конкретного виробничого середовища. Аналіз організації та методики аналітичного і синтетичного обліку витрат на підприємстві дозволив виявити можливості для оптимізації та вдосконалення системи обліку витрат. Проведений моніторинг аналітичного забезпечення управління витратами дозволив ідентифікувати недоліки та визначити області для подальшого вдосконалення. Розроблені конкретні шляхи поліпшення облікового забезпечення управління витратами, що включають в себе впровадження нових технологій та оптимізацію процедур. Розроблені практичні пропозиції щодо підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління витратами, які враховують конкретні потреби та вимоги підприємства. Отримані результати можуть слугувати основою для розробки конкретних стратегій управління витратами та впровадження ефективних заходів для оптимізації фінансової діяльності ПП "ДЕНК ТІР".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 10.08.2022. № 996-XIV. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 25 «Спрощена фінансова звітність». Наказ Міністерства фінансів України № 39 від 10.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
4. Атамас П.Й. Управлінський облік: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
5. Безродна Т. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. *Вісн. Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2008. № 1 (128). Ч. 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal-/Soc_Gum/VSUNU/2008_10_2/bezrodna.pdf.
6. Боднарчук Ю. Аспекти удосконалення обліково-аналітичного забезпечення підприємств. *Міжнародна науково-практична конференція за участю іноземних студентів*. URL:
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8507/1/>
7. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) [Текст] : Наук. вид. За ред. О. М. Шпичака. К.: ННЦ ІАЕ, 2015. 425 с.
8. Вольська В. В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3(24). С. 83-88.
9. Гангал Л.С. Механізм обліково-аналітичного забезпечення конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 1-2'2016[61]. URL:

http://ie.at.ua/IE_2016/InnEko_1-2_2016_.pdf.

10. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Серія Економіка*. Випуск 1 (42). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14781/1>
11. Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 320 с.
12. Дерун І. Оцінка вибору програмного забезпечення для обліку необоротних активів. *Журнал «Вісник» Київський національний університет ім. Тараса Шевченка*. ISSN 1728-3817. 2013. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/147_9.pdf.
13. Економіка підприємства : [навч. посіб.]. І.М. Бойчук, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча ; 2-е вид., випр. і доп. К. : Каравелла ; Львів : Новий світ, 2001. 298 с.
14. Економічний аналіз [Текст] : Навч. посіб. для студентів. За ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.
15. Загородній А.Г. Фінансовий словник [А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко] ; 3-тє вид., випр. та доп. К. : Знання, КОО, 2000. 587 с.
16. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах: монографія за ред. к.е.н., доц. Т.Г. Камінської [Камінська Т.Г., Шатковська Л.С., Шиш А.М. та ін.]: ЦП «Компринт». 2013. С. 338. URL: http://dglb.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/215/1/Oblikovo_analituchne_zabezp_Kaminska.pdf
17. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичний процес: його зміст стадії. *Наук. вісн. НАУ*. 2002. Вип. 50. С. 313-318.
18. Коненко В.В., С.М. Гайденко, Д.В. Соколов. Синтез методів організації ефективного управління витратами підприємств. *Економіка та держава*, 2021. №5. С. 102-107.
19. Коцупатрий М. М. Завдання та функції управлінського обліку. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою*

- діяльністю : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф, 23 квітня 2020. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9268/1>.
- 20.Кравченко О.В. Напрями організації управлінського обліку в банку. *Економічні науки. Серія облік і фінанси: зб. наук. праць. Луцьк*. 2010. Вип. 7 (25). Ч.4. С. 359–367. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55581/6/Kravchenko.pdf;jsessionid=011202BEC30A91F360F5D6F1460A588>.
 - 21.Лень В. С. Обліково-аналітичне забезпечення: визначення поняття. *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : I Міжнародна науково-практична конференція: (м. Чернігів, 11 грудня 2015 р.) : тези доповідей. Чернігів : Черніг. Нац. Технол. Ун-т, 2015. С. 248.*
 - 22.Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія. Київ : УБС НБУ, 2008. 219 с.
 - 23.Перелік форм державних статистичних спостережень та фінансової звітності, які можуть подаватись респондентами в електронному вигляді у 2021–2022 роках: Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/elektr_zvit/2021/Perelik_form_2022.htm.
 - 24.Петренко К. В., Скоробогатова Н.Є. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177 с.
 - 25.Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань [Текст] : монографія [А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенка А. А.] Х. : Вид. ХНЕУ. 2011. 344 с.
 - 26.Політична економія : [навч. посіб.] [К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [та ін.] ; за ред. д.е.н., проф. К.Т. Кривенка]/ К. : КНЕУ, 2005. 508 с.
 - 27.ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДЕНК ТІР" - #33534140. Фінансова звітність за 2022 рік - Clarity Project. Про систему - Clarity Project / Beta. URL: https://clarity-project.info/edr/33534140/finances?current_year=2022
 - 28.Пуцентейло П.Р. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності

- підприємства. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 3'2015. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3461/1>
- 29.Радченя Л. І. Класифікація витрат виробництва. *Формування ринкової економіки: зб.наук.праць: спец. вид. «Аграрна економічна освіта в розбудові конкурентоспроможного сільського господарства України»*. К.: КНЕУ. 2009. С. 727-736.
 - 30.Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 436 с. 2.
 - 31.Скирпан О.П., Палюх М.С. Фінансовий облік: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 407 с.
 - 32.Стецюк Л. С. Оцінка стану інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2014. № 3 (65).
 - 33.Теорія бухгалтерського обліку : [монографія] [Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч [та ін.] ; за заг. ред. Л.В. Нападовської]. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 735 с.
 - 34.Чорна Н. П. Аналітичний інструментарій управління інноваціями: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В. 2022. С. 214.
 - 35.Швець В. Є. Еволюція обліково-аналітичної системи суб'єктів господарювання в Україні. *Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні: міжн. наук. практ. конф. (25–26 березня 2005 р.)* Львів: ЛНУ ім. І. Франка. *Інтереко*. 2005. № 15. Ч. II. С. 61–66.
 - 36.Штангрет А.М., Стеців Л.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. *Економіка і суспільство*. *Мукачівський державний університет*. 2017. Випуск № 9. С. 722– 726.
 - 37.Шумило Ю.О. Аналіз виробничих витрат у системі бюджетів підприємств. *Економіка та держава*, 2009. №2. С.32-35.
 - 38.Юзва Р.П. Обліково-аналітична система-інформаційне забезпечення управління підприємством. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. 2022.

URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblikovo-analitichna-sistema-informaciyne-zabezpechennya-upravlinnya-pidpriemstvom.html>.

39. Яременко Л.М. Особливості ведення управлінського обліку на вітчизняних підприємствах: міжнародний досвід ведення управлінського обліку. *«Молодий вчений»*. 2018. № 9 (61). С. 275–278.
40. Ярмоленко В.П. Собівартість – об’єктивна економічна категорія. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2000. № 8. С. 8–13.